

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1121.

CHICAGO, ILL., 7. MARCA (MARCH 7,) 1929.

LETO—VOL. XXIV.

VSEBINA:

ČLANKI.

Enaintrideseti predsednik.
Leon Trockij, diktatura in deportacije.
Nova revolucija v Mehiki.
Pretep med newyorikimi komunisti.
National Miners Union se priključila Moskvi.
Kaj nam obljublja l. 1929? (Karl Kautsky).
Ameriška velikomestna novica.
Naši veliki parniki izročeni privatnikom.
Kakšen je danes veter v SNPJ.
Koliko plačajo zavarovalnice posmrtnine.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Razno iz Forest Cityja, Pa.
Joseph Snoy o svoji agitaciji za Proletarca.
Mnenja o vprašanju oblike Proletarca.
Važni sklepi seje eksekutive JSZ.
Murray, Utah, nekdanj in danes.
Se o diskuziji v klubu št. 114 v Detroitu.
Naznanilo sodrugom na Universalu.
Detroitska naselbina in delegatje SNPJ.
Med rudarji okrog Fredericka, Colo.
Socialistična stranka dobi organizacijskega direktorja.

Klub JSZ. v West Allisu obnovljen po desetih letih.

Iz Clevelanda, O.
Velika brezposelnost v Los Angelesu.
Upravni odbor "Proletarca" za leto 1929.
Jos. Snoy na agitaciji v Pennsylvaniji.

DRAMA IN GLASBA

Jacob Muha novi zborovodja "Save".
"Grička vještica" bo ponovljena.
Šubelj bo imel koncert v Detroitu 10. marca.
Cankarjev "Kralj na Betajnovi" na milwauškem odru.
Pavla Lovšietova in A. Šubelj bosta pela v Chicagu 17. marca.

RAZNO.

Pod spovednim pečatom (roman, nadaljevanje).
Petar Kondan (Chicago,—S. B.)
Prireditev v Detroitu v prid fonda za Cankarjev spomenik dobro izpadla.
Mrs. Mary Podboy preminula.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslavanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtrek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

ALI STE ŽE NAPRAVILI SVOJ SKLEP GLEDE OBLIKE "PROLETARCA"?

TA MESEC SE ODLOČI, ali bo "Proletarec" še izhajal v sedanji obliki, ali pa dobi formo časopisa, kakor jo ima npr. "Prosveta". V izdaji z dne 21. februarja smo pozvali klube, naročnike in agitatorje, da naj se v tem mesecu izrazijo, kaj je njihovo mišljenje. Navedli smo cene, ki so jih poslale tiskarne, in razne druge podatke glede lista.

Iniciativo v tej diskuziji za spremembo oblike je sprožil klub št. 27 v Clevelandu novembra prošlo leto. Na raznih zborih JSZ. je vzela razprava o tem vprašanju vselej po nekaj ur, in nasprotniki te oblike so vztrajno poudarjali, da bo sprememba koristila le listu, ker bo agitacija zanj olajšana.

Za spremembo sta se izrekli na podlagi sugestij kluba št. 27 konferenca JSZ. dne 30. decembra v Bridgeportu, O., in konferenca JSZ. dne 20. januarja v Girardu, O. Konferenca JSZ. dne 27. jan. na West Allisu, Wis., pa je zaključila, da počeka s sklepom, dokler upravništvo ne objavi številke, ki bi pokazale, kolikšni so stroški sedaj in kolikšni bi bili v slučaju spremembe. V ostalem jih je bilo tudi na tem zborovanju mnogo za spremembo.

Klub št. 1 v Chicagu, ki je bil prej za sedanjo obliko, se je na svoji seji dne 22. feb. izjavil za spremembo. Večinoma bodo klubi sklepali prve tedne v marcu, naročnike in agitatorje pa prosimo, da pošljejo svoja mnenja čimprej.

Marsikdo želi, da revija ostane—da se jo poveča, da se ji da boljše platnice in boljši papir za notranje strani. Mi vsi bi radi lep magazin, ali za to je treba večje cirkulacije, kar znači več naročnikov, in mnogo oglasov. Majska številka je obsežna, ker ima veliko cirkulacijo, mnogo oglasov, prilično podpore od naročnikov in pa ker je nanjo naročnina večja kakor na ostale številke. Če bi bila med našim delavstvom volja za širšo akcijo, ki bi stremela ojačati Proletarca toliko, da bi lahko vsak teden izhajal v obsegu kakor je prvomajska številka, bi bil cilj najbrž že davno dosežen. Toda agitatorjev je malo. Zato se poraja vprašanje: ali ne bi imel Proletarec boljše pogoje za svoje razširjenje in boljšo gospodarsko eksistenco, če obliko spremeni? Mnogi trdijo, da je sprememba potrebna, in sedaj imate vi končno besedo. Če je večina za spremembo, bo Proletarec izhajal v tej obliki samo še ta mesec. Drugi mesec ga dobite že v novi formi.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1121.

CHICAGO, ILL., 7. MARCA (MARCH 7,) 1929.

LETO—VOL. XXIV.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

TU IN TAM O TEM IN ONEM

Enaintrideseti predsednik

DNE 4. MARCA je nastopil svojo službo enaintrideseti predsednik Zedinjenih držav, Herbert Hoover. "Ljudstvo ima v njega veliko zaupanje", pišejo listi, in delnice na newyorški borzi so poskočile v cenah. Ameriški "business" je tisto "ljudstvo", ki se veseli nove administracije — in ne brez vzroka. Hoover je nadaljevanje Coolidgea, in njegov kabinet je nadaljevanje prejšnjega, le da bo Hooverjev najbrž še bolj odprto na strani kapitalizma in proti delavskim interesom. Kot vsak predsednik, je tudi Hoover v svojem inaguracijskem govoru mnogo obljubljal. Njegova trdna volja je, da se s svojo administracijo pogumno loti vseh problemov in jih rešuje v interesu dežele. A veliki ameriški business ve, da je \$20,000,000, katere je investiral v prošlo predsedniško volilno kampanjo, dobro investiranih.

Nova administracija bo napram delavstvu kazala enako lice kakor prejšnja. Z besedami so kapitalistični politiki, kadar govore delavcem, jako prijazni. Hvalijo jih, in celo pravico do "ameriškega življenskega standarta" mu priznavajo. Ko pa se ponudi priložnost, kot na primer tekom prošle stavke premogarjev, postanejo vsi s predsednikom in člani njegovega kabineta vred "nevtralni", in to je kompanijam, ki so v boju proti delavstvu, izdatna pomoč. Ostalo jim nudijo sodniki, gubernorji, šerifi itd.

Predsednik, ki je nastopil službo 4. marca, ni delavski predsednik, in prav nič ne skriva, da bo vodil politiko, kakršno hoče velebusiness za svoje koristi. Izvolili so ga seveda delavski in farmarski glasovi, dasi so ga nominirali za predsedniškega kandidata interesi, ki so delavskim in farmarskim nasprotni.

Leon Trockij, diktatura in deportacije

JOSIP STALIN, sedANJI diktator Sovjetske Unije, je pred tedni ukazal, da mora Leon Trockij v inozemstvo. Deportiral ga je v Turčijo. Trockij je bil vodilni činitelj oktobrske revolucije, ki je dala vlado boljševikom. V novi vladi po prevratu je bil komisar za zunanje zadeve, potem pa vojni komisar. On in Lenin sta bila glavna krmarja ruske boljševiške revolucije in jo oblikovala po svojem načrtu.

Trockij je gradil rdečo armado in napravil iz nje vojni aparat, ki je eden najjačjih na svetu. Po Leninovi smrti so nastali v ruski komunistični stranki veliki notranji boji v tekmi za oblast, v kateri je Trockij podlegel. Vzeli so mu urad vojnega komisarja ter ga imenovali za načelnika koncesijskega biroja. Potem so ga pomikali nižje in nižje, ga končno deportirali v Turkestan in nato v Sibirijo. Ker pa močni duh ni bil še zlomljen, ker se opozicija ni hotela ukloniti, je bil njen glavni duhovni steber, Leon Trockij, končno deportiran v Carigrad. In od tu je napisal serijo člankov, v katerih zatrjuje, da Rusija ostane sovjetska Rusija, da bo revolucija živela — toda Stalin mora pasti. Boj se bo torej nadaljeval. Ko so Stalina vprašali, kaj misli o Trockijevih člankih, je dejal, da se ne utegne pečati z malenkostmi . . .

"Ironija usode", pravijo nekateri, ki komentirajo to poslednjo Trockijevo deportacijo. L. 1916 ga je izgnala francoska vlada v Španijo. Španska vlada mu je kmalu potem sporočila, da v njeni deželi ni mesta zanj, da bo deportiran, in za pribežališče si je izbral New York. A tudi druge vlade dežel, v katerih je bil pred rusko revolucijo, so pazile nanj in mu grozile z deportacijo. Bil je nevaren carizmu, bil je glasnik nove Rusije, katero je po revoluciji gradil z navdušenjem. In ta Rusija mu je naznanila, da v njenih mejah ni več mesta zanj. Pregarjala ga je caristična, preganja ga nova Rusija. Agenti tajne sovjetske policije so ga pred nekaj tedni spremili na vlak, potem na ladijo in skozi v Carigrad, kjer je Trockij sporočil turškim oblastim, da prihaja proti svoji volji.

Stalinovci trdijo, da je Trockij postal kontrarevolucionar. To je absurdnost, trditev brez podlage, ki ji "verjamejo" samo "oficielni" komunisti. Trockij je žrtev političnega sistema, ki ga je pomagal graditi. Bil je za diktaturo in za iztrebljenje opozicije. V diktaturi pa je navadno samo eden diktator, drugi morajo ubogati, ali pa se izpostaviti preganjanju.

Trockij pravi, da Stalin Rusijo oddaljuje od leninizma in marksizma, da je njegova taktika ne le zgrešena, ampak Rusiji tudi skrajno nevarna. Dokazoval je to v debatah, na shodih in v listih. Toda v diktaturah smejo izhajati samo listi, ki jih ona dovoli, in pisati morajo tako, kakor ona hoče. Trockiju so priobčili le

toliko, da so lahko rekli: Glejte, slogo ruši, in potem so mu odgovarjali v vseh listih na dolgo in široko ter dokazovali čitateljem, da je postal kontrarevolucionar, da ima konfuzne ideje, da je škodljiv in da ga treba izključiti iz stranke. Kadar pride v Rusiji tak migljaj, tedaj morajo konvencije, unije, shodi in tovarniški sveti sprejemati resolucije — in sprejeli so jih tisoče, v katerih so zahtevali od vlade, da naj podvzame proti Trockiju in njegovim pristašem drastične korake, da se to zlo pravočasno iztrebi. Diktatura v Sovjetski Uniji opozicionalcem nič ne prizanaša. Neglede, koliko so gotovi voditelji storili za preobrat, kolikšne so njihove zmožnosti, ki so jih dali nesebično na oltar revolucije—iti morajo, ako se ne morejo sprijazniti z mislijo, da je njihova naloga slediti vodstvu, ki ima v svojih rokah rusko stranko, vlado in komunistično internacionalo. Trockij je izobčenec, a revoluciji, za katero je delal, je lojalen. Možno je, samo možno in nič drugega, da se še povrne v Rusijo, bodisi da se ukloni, ali pa da pride v stranki preobrat, ki ga bo pozval nazaj na krmilo. Medtem si prizadeva, da najde zavetje v kaki deželi, ki mu je bližja in kjer se bo počutil bolj domačega kakor v Carigradu. A izgleda, da se ga vse vlade branijo. To mu je lahko v zavest, da ni taka "malenkost" kot pravi Stalin. Trockij je velik celo v deportaciji! Stalin je velik le, ker je diktator velike države.

Nova revolucija v Mehiki

V ESTI DNE 3. MARCA, ki so prišle iz Mehike, dokazujejo, da tradicija revolucij onokraj Rio Grande ni še iztrebljena in še ne bo tako kmalu. Sedanji provizorični predsednik Emilio Portes Gil se je iznašel preko noči v objemu "revolucije" in tako se je začela običajna mehiška notranja vojna. Eni generali so se uprli radi dolgega časa, drugi pa, ker zadržujejo, da se Mehiko zopet pogreza v servilnost ameriškim denarnim magnatom, vsled česar izginjajo svobodščine mehiškega ljudstva, ki si jih je pridobilo z revolucijo, na ljubo newyorškemu Wall Streetu, katerega zastopa v mehiškem glavnem mestu ameriški poslanik Dwight W. Morrow. Mehiske revolucije so voda na mlin ameriških imperialistov, ki žele, da pride čim prej dan, ko postane Mehiko teritorij Zedinjenih držav. Mehikanci pa so v neprilikah v vsakem slučaju. Če zmaga revolucija ljudstva in proglasi, da so prirodna bogastva v Mehiki last Mehike, in če nadalje zahteva življenske pravice za svoje delavce, se upro "ameriški interesi" in ameriška vlada posreduje. Končno mora Mehiko popustiti, ker je šibkejša. Dejstvo je, da je v prošlih letih veliko popustila, seveda pod pritiskom. Zunanjim kapitalistom pomaga še katoliška cerkev v Mehiki — ljudstvo pa živi v mizeriji. Mehiko je po prirodnih zakladih, rodovitnosti zemlje, morskih potov in vodnih sil ena najbogatejših dežel na svetu. Vzlic temu nima blagostanja, ker ji ovirajo gospodarski

in kulturni razvoj zunanji kapitalistični interesi in njihovi zavezniki razlašeni veleposestniki ter katoliška cerkev. Ali tudi to stanje ne bo večno. Koncem konca so mehiške revolucije vendarle v bistvu revolucija za osvoboditev Mehikancev, ki ne izgublja, ampak beleži mnogo zmag, dasi so le razvojnega značaja. Pridobila je že toliko, da se doba diktatorja Diaza v Mehiko več ne povrne.

Pretep med newyorškimi komunisti

V NEW YORKU je sklicala takozvana Trockijeva komunistična frakcija shod, na katerega so prišli "oficielni" komunisti, med njimi izvežbani "batinaši", in začeli pretep, ki je zahteval sto petdeset policajev, da so ga "uhladili". Ljudje po ulicah v bližini dvorane, ki so videli tolikšno četo, so se začeli zbirati in so gledali to "ljuto borbo" med "čistimi" in "še bolj čistimi" komunisti ter se — smejali.

Nihče še ni uganjal v imenu "revolucije" in "edino pravih tez" toliko komedije in otročarij kakor komunisti, in nihče ni storil za diskreditiranje radikalnih strank — posebno v Ameriki — več kakor oni. S svojimi tekočimi pretepanji po shodih dodajajo novo dejanje svoji tragi-komediji.

National Miners Union se pridružila Moskvi

NATIONAL MINERS UNION, katero so prošlo leto ustanovili pod različnimi maskami komunisti v konkurenci z U. M. W. of A., se je pridružila moskovski zvezi strokovnih unij, zvana "rdeča strokovna internacionala". Moskva je s tem pridobila unijo brez članstva. Kajti, ako bi imela tisoče članov, bi tega pridruženja ne mogel izvršiti odbor unije, pač pa edino konvencija. Tako pa je odbor brez škode za N.M.U. sklenil, da postane članica moskovske zveze.

Med premogarji delujejo sedaj v različnih krajih tri unije. Stara U. M. W., ki je vsled poraza v prošlem letu in vsled svojega okorelega vodstva temeljito oslabiljena, komunistična National Miners Union in pa I. W. W. Aktivna v vseh krajih je U. M. W., za N. M. U. pa se vrši agitacija povsod kjer je kaj komunistov. Premogarji v splošnem so indiferentni, nič več se ne navdušujejo ne za to ne za ono unijo, postali so skeptiki in se udali porazu ter malodušnosti. Tragediji premogarjev ni vzrok N. M. U., niti ne I. W. W., pač pa veliko pomankanje znanja med večino članov o svoji organizaciji in tradicionalna konservativnost A. F. of L. K temu je dodati še kaos premogovniške industrije, in slika je popolna. Rešitev pa ne pride iz Tomskijevega urada v Moskvi, nego je v rudarjih samih. Danes so razmere obupne, toda ko se pojavi v U. M. W. nov duh, novo življenje z novim vodstvom, zasijejo tudi premogarjem boljši dnevi.

Kaj nam obljubuje leto 1929?

Karl Kautsky. Prevel M. K.

Naj nas v letu 1929 čakajo kakršnakoli presenečanja, mislim, da se ne motimo, ako označimo za najvažnejši dogodek v tem letu *volitve v spodnjo zbornico v Angliji*. Že sedaj lahko s sigurnostjo trdimo, da bodo prinesle velik razmah delavski stranki. Več ne moremo napovedovati, ker je angleško volivno pravo silno absurdnega značaja, tako da napravi iz volitev nekako hazardno igro. Vsekakor ni izključeno, celo zelo mogoče je, da bo volilna zmaga dovolj močna, da bi vedla do delavske vlade, ki bi bila zgrajena na trdnjšem temelju kakor je bila prva.

To bi bil dogodek neizmernega pomena ne le za Anglijo in ne le za internacijonalni socializem, marveč za ves svet.

Jasno, da ne bo nova delavska vlada zmožna, uganjati čarovnije in prestaviti nebesa na zemljo kar čez noč. Gledati pa bo morala, da da kurzu notranje in zunanje politike popolnoma novo smer, ki pomeni popolno nasprotje dosedanji smeri. Vsa teža državne oblasti velike britanske svetovne države, ki deluje danes v interesu velikih izkoriščevalcev, bo morala služiti interesu delovnih razredov, in to ne le s socialnimi reformami, marveč tudi s podpiranjem demokratičnih gibanj po vsem svetu proti fašizmu in imperijalizmu, in s pospeševanjem mirovnega gibanja. Namestu da bi trošila gospodarske moči naroda za nesmiselno oboroževanje in s tem stopnjevala vojno nevarnost, bo z energičnim razoroževanjem pridobila sredstva za dalekosežne socialne reforme. S tem zgleodom bo prisilila vse ostale narodnosti — v kolikor so demokratično vladane — storiti isto. Tako se bo mednarodna sfera, ki je sedaj vsa prežeta z grožnjami o vojni, spremenila v mirovno sfero.

Ako bo imela delavska vlada Anglije, ki jo pričakujemo, dovolj časa in moči, delovati v tem smislu uspešno, bodo ti uspehi rodili še nadaljnje velike uspehe.

Socialistična internacijonala čuti dandanes dvoje velikih vrzeli. Proletarske mase dveh velikih držav niso zastopane v nji. To so delavci *Združenih držav in Rusije*.

Različni so vzroki, ki so krivi tega. *Ameriški delavec* je gmotno najboljšje preskrbljen delavec na svetu. Združen v delavski stranki, bi utegnil mnogo storiti za svojo emancipacijo. A ta naloga ga še ne interesira. *Ruski delavec* spada med najslabše preskrbljene delavce sveta, je neveden in dela pod silno zastarelimi pogoji. In vendar mu je bila naložena naloga, producirati na mah, na en udar družbo, ki daleč prekaša kapitalistično. Pri poizkusu pa, rešiti nalogo, ki je pod takimi pogoji nemogoča, troši svoje osebne kakor tudi produkcijske sile svoje dežele.

Kakor se današnje mišljenje in metode ruskih delavcev temeljno razlikujejo od onih ameriškega delavca, v enem sta si obadva, i ruski i ameriški delavec, edina: da njihova mišljenja in njihove metode niso združljive z metodami socialistične internacijonale.

Nujno potrebno je, pridobiti tako ameriškega kakor tudi ruskega delavca za našo internacijonalo. Tega seveda ne bomo dosegli s kakršnokoli taktično ali pa organizatorično potezo, marveč s tem, da se Amerikanci kakor tudi Rusi prepričajo o pravilnosti našega mišljenja in naših metod.

Tega ne bomo dosegli s teoretičnimi razpravljanji. Združene države kakor tudi Rusija sta svetova zase. Njihovi delavci tu kot tam ne vedo ničesar o ostalem svetu; o njem imajo take fantastične prestave kakor smo jih imeli Evropci pred sto leto o Japonski in Kitajski.

A praktični uspehi delujejo vse drugače kot teoretično razpravljanje. Namreč praktični uspehi v tako vidni državi kakor je Anglija. Te uspehe vidijo in zapazijo vsi, teh uspehov Amerikanci ne bodo mogli prezreti in Rusom jih tudi ne bodo mogli vedno skrivati in tajiti.

Če se torej po volitvah uveljavi v Angliji delavska vlada, bo zmogla več, kot samo: odpraviti pomanjkanje v svoji državi, zlomiti s političnimi sredstvi gospodarske monopole kapitalističnih izkoriščevalcev in to izkorščanje samo vedno bolj zatirati . . . Taka vlada bi pospeševala tudi mir in svobodo po vsem svetu. S svojimi uspehi bi pridobila delavce Amerike in Rusije za svoje metode, za metode socialno-demokratske internacijonale, ki bi tako dorasla v nezlomljivo moč.

Vse to zahteva seveda časa. Tega je nemogoče storiti v enem letu. Pač pa je mogoče, da, celo verjetno, da je že leto 1929. poklicano, biti začetek te dobe razmaha socializma, ki bo zaključil svojo pot šele v socialistični družbi.

***

Socialistična stranka dobi organizacijskega direktorja

Na seji eksekutive socialistične stranke, ki se je vršila prve dneve februarja v mestu New York, je bilo med drugim sklenjeno, da se imenuje organizacijskega direktorja in se ga dodeli v glavni urad v Chicagu. Njegova naloga bo voditi agitacijsko delo za pojačanje stranke. Glasom novih pravil se ji lahko pridružijo unije in druge organizacije, ki so našemu gibanju naklonjene, v celoti, in plačajo le po 25c od vsakega člana na leto. Imele bi zastopstvo na strankinih konvencijah in njihovi člani bi imeli iste pravice kot direktorni člani. Eksekutiva je dobila na tej seji razveseljiva poročila o naraščajočem zanimanju za našo stranko in Morris Hillquit je razvijal obširen načrt, ki med drugim določa, da se začne z agitacijo najprvo v organizacijah, ki so nam najbolj naklonjene. Victor L. Berger je predsedoval.

Ameriška velikomestna "novica"

V čikaški "Tribuni" na prvi strani je bila dne 21. feb. sledeča "tipična" velikomestna novica:

New York, 20. feb. (Posebno poročilo). — Barney Levine, star 20 let, je sedel danes zgodaj zjutraj v družbi prijateljev in prijateljic v restavraciji v Brooklynu, ko je vstopil moški in šel proti njihovi mizi. Levine je spoznal v njemu gangsterja, s katerimi se je pred par dnevi nekaj sprl, toda se ni menil zanj. Novodošlec je pristopil k njemu, ga potrepljal po rami in dejal:

"Pojdi ven, ker hočem govoriti s tebo."

Nihče Levinovih prijateljev ni skušal zadržati odhoda, in on mu je sledil na trotoar. Zunaj ga je zagrabil za rameni in ga potisnil proti avtu, ki je bil pripravljen z odprtimi vrati. V njemu sta bila šofer in nekdo drugi. "Odpeljali te bomo," je rekel Levinu tisti, ki ga je šel klicati v restavracijo. (*We will take you for a ride* znači v jeziku ameriških gangsterjev, da je dotičnik obsojen na smrt, da ga bodo ubili v avtu ali kjer že in ga potem vrgli na tla kjer se ponudi prilika.) Levine se je ustrašil in prosil, da naj ga puste, saj je še otrok. "Moj bog, imejte usmiljenje!" je apeliral. Ljudje, ki so šli mimo, so postali pozorni in eni so se ustavili. Moški v avtu je tedaj zavrnil nad svojim tovarišem: "No, tak daj mu, kaj se obotavljaš!" Gangster je potegnil samokres, ga potisnil Levinu v trebuh ter parkrat sprožil, nato skočil naglo v avto in se odpeljal. Ljudje v gruči so se zavedli, nekdo je Levina naložil v avto in ga odpeljal v bolnico, kjer pa so ugotovili, da je mrtev."

Upravni odbor Proletarca za l. 1929

Na občnem zboru JDTD, dne 23. februarja so bili v upravni odbor Proletarca za to leto izvoljeni, Frank Alesh, Filip Godina, Donald J. Lotrich, Vinko Ločniškar, John Olip, John Turk in Fred A. Vider. Med seboj so se konstituirali: Olip predsednik, Ločniškar podpredsednik, Aleš tajnik, Godina blagajnik, in Vider, Lotrich in Turk, nadzorniki. "Proletarec" je lastna Slovenske sekcije JSZ, in njen odbor tvori občni zbor, ki na podlagi korporacijskih zakonov in naših potreb izvoli vsako leto upravni odbor Proletarca, v katerem je sedem članov.

Skrinja modrosti.

ČLOVEK NAPREDUJE, ker je socialno bitje. Njegovo človečanstvo ga sili, da sodeluje z bratom človekom. Ima pa še veliko živalskih nagonov, s katerimi kvari življenje sebi in drugim. Ti instinkti barbara so njegov največji sovražnik.

HANS KIRCHSTEIGER:

POD SPOVEDNIM PEČATOM

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

Gustel se je brigal največ za to, da se ne bi izvedelo ničesar. Kajti drugače bi se bilo zmanjšalo splošno spoštovanje. In lahko bi doseglo kaj tudi ušesa profesorjev. Ali iz te nevarnosti mu je pomagal naberačeni viaticum. Saj ni bilo nič na tem! Hvala Bogu, zaljubljen ni bil. Le zabavati se je hotel; saj za to so počitnice. Ljubezen bi bila pač nevarna, te pa na srečo ni poznal. Enkrat je skrivaj čital Goethejevo "Herman in Doroteja"; skrivaj, kajti tako pregrešne knjige, v katerih se čita o ljubezni, so v samostanu strogo prepovedane. Pa tudi res ni mogel razumeti, kako more biti človek zateleban ravno v eno dekle. Ljubezen mora biti ne le nekaj slabega, ampak tudi nekaj neumnega. Poznal je tudi starejše dijake, ki so vsled ljubezni do gotovega dekleta izgubili pravico do duhovništva in so si morali izbrati posveten poklic, da so se lahko oženili. Kako je bil vesel, da ga ni moril greh ljubezni! Za zabavo mu je bila vsaka dobra, da je bila le mlada in zala.

Materi se je zazdela njegova stalna želja po mleku pač sumljiva. Kmalu je izpoznala, kaj išče njen ljubi fant v resnici; saj so potrebovala dekleta, kadar se je Gustel zdravil, celo uro več za moljenje ter so prihajala vsa vroča iz hleva. Toda kot dobra mati mu je privoščila malo veselja. Saj je Gustel sedaj študent, in dijak mora pač tudi imeti nekoliko zabave na počitnicah; v samostanu je itak drugače. Kadar pa bo čez nekoliko let duhovnik, postane že dober, kakor se je tudi ona po poroki poboljšala. Kadar bo Gustel duhovnik, si vzame same stare, izrabljene deklet, da ne pride njen gospod v skušnjava.

Najbolj jo je tolažilo to, da je hodil dobri Gustel med počitnicami vsako nedeljo k izpovedi.

Tako je imel Gustel doma kot dijak prav prijetne počitnice. Kmetje so se pred bodočim duhovnikom že oddaleč odkrivali, celo bolj globoko, kakor pred gospodom župnikom; saj je bil to sin bogatega mlinarja, ki je dosegel vsled svojega klerikalnega prepričanja po uplivu gospoda župnika celo čast župana in s tem tudi službo načelnika v mestnem šolskem svetu.

Samo eden je bil v vasi, ki ni mogel trpeti Gustla, prav nikogar ne. To je bil njegov prejšnji učitelj. Kot majhen dijak je še nekako kolegialno pozdravljaval šolnika. Celo "servus" mu je dejal; neumni človek, ki gotovo ni znal latinski, pa je s čudnim naglaskom odgovarjal: "Klanjam se, gospod Gros", ter se je globoko odkrival, v tem ko se je Gustel le z roko dotikal čepice, kakor je v mestu videl pri častnikih.

Odkar pa je visoko poskočil iz nižje gimnazije v višjo, bi bilo izpod njegove časti, da bi bil prvi pozdravljaval priprostega vaškega učitelja, pa še liberalnega. Da, pri jezuitih je izvedel, kako hudobni ljudje so liberalci, in kadarkoli je prišel škof k svojim gojencem v samostan, je preklinjal grdi liberalizem.

Vendar pa bi se bil ponižal, da bi bil odzdravljaval svojemu bivšemu učitelju, čeravno je bil liberalen. Toda neomikano človeče ga ni niti pozdravljalo, čeravno ga je dobro videlo, ko se je vrnil iz četrtega razreda, tokrat z leksikonom za premijo. Bridko se

je pritožil očetu zaradi tega neolikanega, liberalnega individua. Oče, ki se je čutil v sinu kot načelnik krajnega šolskega sveta sam razžaljenega, je na prihodnji seji ostro prijel podrejenega učitelja. Pa menda je dobil krepak odgovor, kajti ves jezen je prišel domov in nič ni vprašal gospoda sina, ali se ne uče pri jezuitih hvaležnosti in spodobnosti, čeravno mu je dal izstradani šomaster to vprašanje v slovo.

Toda sedaj, ko je dovršil celo gimnazijo in je naredil zrelostni izpit celo z odliko, mu ni več treba pozdrava navadnega učitelja. Sedaj se mu priklanjajo že vse drugačni ljudje. Saj se je vnel zaradi njega celo prepir med škofom in med jezuiti. Poznavajoči njegove sposobnosti so ga hoteli jezuitje pridobiti za svoj red. Škof pa je posegel vmes. On mu je poskrbel pristo mesto, torej je bil njegov.

Sedaj šele je vedel, koliko je vreden, ko se kregajo zanj mogočni red in škof. Njemu, abiturijentu Avguštinu Grosu, ni bilo težko voliti. Pri jezuitih bi bil samo sredstvo, samo orodje v rokah predpostavljenih. Hotel pa je biti sam sebi namen, hotel je postati kaj več in zato je stopil na škofovo stran. Tako je postal posvetni duhovnik. Da pa na tem polju doseže kaj več, se je moral vendar zopet učiti od jezuitov. Tako se je dal od škofa poslati v Rim, da se tam uči teologije po navodilu jezuitov in da doseže klobuk rimskega doktorja.

XIII.

Še preden je nastopil mlinarjev Gustel svojo pot v Rim, je zadela gospojinskega gospoda župnika bridka izguba. Kuharica, v koje zvestih rokah je dolga leta počivala vsa usoda župnišča, je ležala izza kratke bolezni na mrtvaškem odru. Kdor je poznal to krepko žensko, ne bi bil nikoli mislil, da pojde tako hitro pod zemljo. Hudobni jeziki so pač šepetali, da se je zadnji čas kar preveč debelila in da je rabila sredstvo proti toščici, ki ji ni bilo koristno. Seveda je bilo to samo obrekovanje. Ako bi bila stvar resnična, ji pač ne bi bilo treba storiti nič drugega, kakor odpeljati se za nekoliko mesecev v mesto, da študira najnovejše iznajdbe o kuhinjski umetnosti, kakor delajo v takih slučajih druge tovarišice.

Stari padar je moral pač vedeti, na čem je umrla in on je dejal, da ni mogla prebiti premembnih let.

Župnika je ta smrt res težko zadela, kajti odkod naj dobi zopet tako zvesto, zanesljivo in v gospodarstvu izurjeno osebo? Ponudilo se jih je seveda takoj prvi dan pol tucata, ki bi bile vse rade nosile bremena in časti gospojinske župnijske kuharice. A kakor je bil gospod župnik začetkoma neutolažen, tako je bil popoldan zopet dobre volje, ko je dopoldan zvesto dušo, ali pravzaprav njeno telo v žalosti blagoslovil. Malo da ni gospod župnik to pot sam sprožil govora nad grobom svoje kuharice, kakor je bil nekoč storil kaplan Hercog pri žagarjevem Mihcu. Ker pa je videl same vesele obraze, je opustil to misel.

Ali veseli obrazi iz cele župnije zbranih žalujočih so se naoblačili in podaljšali, ko je izostalo navadno vabilo na mrtvaško pojedino. Ravno zaradi upanja na to gostijo je prišlo toliko ljudi k pogrebu. Nagrobnega govora, navadnega pri protestantih, se ljudje radi vzdajo, ako se jim razglasi mesto njega kaj podobnega:

Rodbina se lepo zahvaljuje za spremstvo do groba. Mrtvaška pojedina je pri "Volu", kamor so vsi v Gospodu Kristusu povabljeni. Naj ne izostane nihče."

To je vendar najlepši nagrobni govor, prava pohvala za mrliča, ki je zapustil toliko, da dediči lahko nakrmijo pogrebce in da jim vendar še dosti ostane.

Pri pojedini pa pridejo šele najlepši mrtvaški govori, kajti bogastvo, od katerega odpade tudi za druge kaj, je pač najlepša lastnost človeka.

Za ubogo kuharico tudi te hvale ni bilo. Ako bi jo bil kdo vprašal, bi se bila sama rada odpovedala tega; zakaj še v grobu bi se bila obrnila, ako bi se drugi pitali za njen denar. Druga stvar pa bi ji bila še v grobu lahko spravila roko v gibanje; to so bili novčiči, ki so jih ljudje ta dan položili na oltar. Sama je ležala tedaj ravno tako tiho pod zeleno odejo, kakor ubogi Miha, ki ga je v resnici sama, omadeževavši spovedni pečat, s svojim zastrupljenim jezikom spravila tja dol. Usta, ki so povzročila toliko zlega, da se jih je bala cela župnija, ki so ravno najboljšim kaplanom za vedno ogrenila življenje, so bila sedaj nema za vse čase.

Žalosten je sedel po pogrebnem opravilu župnik v jedilnici. Pred njim sta bila dva kroznika z novčiči od daritve, zraven pa steklenica vina. Glavne stvari pa ni bilo, dobre, zveste duše, na katero bi se bil lahko oslanjal in zanašal.

Žalosti pa sledi vedno veselje, in tokrat je prišlo že po eni uri. Pojavilo pa se ni gospodu župniku morda v podobi nove kuharice, temveč čisto navadne slamnjače.

Po deželi je splošna navada, da se sežge pred vasjo slamnjačo, na kateri je umrl človek. Na tako smrt v ognju je bila obsojena tudi slamnjača iz kuharicihne postelje. Poprej pa je hotel župnik še pogledati, ali ni škoda slame. Za steljo v kravjem hlevu bi se jo bilo morda še lahko porabilo. A ko so začele njegove roke preiskovati po slami, so začutile reči, ki so morale biti vse kaj drugega, kakor slama brez vrednosti. Najprvo je izvlekel staro nogavico, ki pa ni bila prazna, temveč napolnjena, težka in zavezana. Ne da bi bil mogel župnik preprečiti, je Micika odvezala trak, po mizi in po tleh pa so se raztrkljali srebrnjaki vsake vrste. Micika je v strahu zakričala in s tresočimi rokami je iskala po tleh raztresene tolarje in forinte. Toliko denarja naenkrat še ni videla v celem življenju. Plašno je pazil župnik na njene iščoče prste, da se ji ne bi obesil kak forint za nohte. "Glej, Micika, to je svet denar, ta pripada cerkvi!" Te pametne besede so prišle župniku na misel. "A ta lepi pruski tolar ti vendar darujem, toda nikomur ne smeš povedati ničesar o tem svetem cerkvenem denarju, kajti drugače bi morala povrniti tudi tolar. Pojdi, pa ga dobro shrani, da ti ga ne ukradejo; niti misliti si ne moreš, kako hudobni ljudje so na svetu. Pojdi, pojdi; glej, dam ti še desetico, zanjo si lahko kupiš pri krčmarju vrček piva. Toda pojdi takoj in pivo popij kar v gostilni. A kakor sem dejal: Ne govori z nikomur o cerkvenem denarju, zakaj drugače bi morala povrniti tolar."

S temi besedami je porinil iz sobe dekle, ki je bilo vse srečno, vrata pa je zaklenil. Kuharica pa je imela dve nogi, zato je iskal župnik po slamnjači še drugo nogavico. Ali čeravno je hodila zvesta duša samo po dveh nogah, so bile celo tri s srebrnjaki napolnjene nogavice skrite v slami. Škoda, da jo je smrt tako hitro zatekla, sicer bi bile prišle nogavice tekom let tudi še na par.

(Dalje prihodnjč.)

Važni sklepi seje eksekutive J. S. Z.

V soboto 23. februarja se je vršila v uradu Proletarca seja eksekutive JSZ. in potem tudi seja odbora slovenske sekcije ter upravnega odbora Proletarca. Eksekutiva je po daljši razpravi glede nove članarine, ki jo je treba meseca marca odračunati stranki zaključila, da ostane sistem asesmenta za JSZ. isti kakor sedaj toliko časa, da se vidi iz prakse, ako so kake spremembe potrebne. JSZ. bo morala dati meseca marca za vsakega svojega člana soc. stranki en dolar članarine, in ker tolikšne vsote v svoji blagajni nima, je eksekutiva zaključila, da si jo izposodi iz konvenčnega fonda. Dosedaj je plačal vsak naš član, razen dualnih članic, stranki \$1.80 na leto, sedaj pa mora plačati vsaki najmanj \$1, in to neglede, ali so pri nas (v JSZ.) dualni in ali prejemajo izjemne znamke. Od dualnih članic dobi JSZ. sedaj 60c na leto, torej bo po novem sistemu doplačala za vsako 40c. To razlika bo pokrila iz asesmenta njihovih soprogov. Dijaki, brezposelni in stavkarji, ki dobivajo sedaj izjemne znamke, jih bodo dobivali, kar se tiče asesmenta v JSZ. tudi v bodoče, toda vsakdo mora plačati \$1 na leto asesmenta za stranko, da se ga more smatrati za rednega člana. — JSZ. bo, ako ohrani sedanji sistem asesmenta, dobila drug k drugemu kakih 50c od člana na leto več kakor sedaj, in to vsoto bi porabila za povečanje svoje agitacije.

Kot je poročal strankin tajnik, bo asesment za državne organizacije ameriških sodrugov različen. Wisconsinška organizacija želi ohraniti zase sedanji sistem članarine, newyorška bo jemala 25c od člana itd. Od dolarja članarine, ki gre stranki od vsakega člana in članice, dobi centralna strankina blagajna 50c, in državna 50c. Tajnik JSZ. bo torej kakor dozdaj vodil račun razpečanih znamk po državah, in članarina naših članov stranki bo razdeljena v tem smislu.

Asesment JSZ. ostane kakor je bil, in po tem naj se klubi ravnaajo. V slučaju, da bodo nastale kje nejasnosti med klubi in državno organizacijo, naj se obrnejo tajniki naših klubov na tajništvo JSZ., da stvar uredi.

Po uredbi te zadeve je tajnik predložil seji poročilo preiskovalnega odbora o aferi Joe Pezdirtz-Joseph Presterl, ki je bilo objavljeno v Proletarcu dne 24. jan., 7. in 14. februarja t. l. V tem odboru so bili Anton Garden, John Krebelj, Joseph Jauch in Louis Zorko. Eksekutivi je bil prečitani tudi zapisnik preiskave v klubu št. 49, ki jo je vodil omenjeni odbor, in več pisem, ki se nanašajo na to zadevo. Preiskava sama ni dosegla nobenih dognanj, ki bi glavne obdolžitve Pezdirtza proti Presterlu neizpodbitno podprla, in nadalje je iz nje razvidno, da izvira vsa stvar iz osebnih in drugih sporov, ki so včasih vodili v skrajne napetosti in sovraštva. Eksekutiva je poročilo preiskovalnega odbora vzela na znanje in se mu zahvaljuje za trud, klubu št. 49 pa nalaga, da postopa naprej v smislu pravil, in sicer: II. člena, 4. točke, ki se glasi: "Člani, ki se protivijo Izjavi, načelu in pravilom zveze, ali ji sploh škodujejo s svojim postopanjem, ne morejo ostati v Zvezi. *Dolžnost klubov je, da uvedejo proti takim članom preiskavo in če se jim krivda dokaže, se jih suspendira ali izključi.*"

Nadalje, IX. člen, 3. točka, ki tolmači proceduro preiskav v klubu. V tem slučaju se ne gre več za ob-

tožbo enega člana proti drugemu, ampak za afero v celoti, kakor jo je opisal preiskovalni odbor, to je, za obdolžitve in protiobdolžitve, zato mora podvzeti proceduro klubov odbor, uvesti v klub preiskavo ter izreči svojo razsodbo v smislu II. in IX. člena Zveznih pravil, ki so bila sprejeta na sedmem rednem zboru 1. 1928.

Tej seji eksekutive in drugih odborov JSZ. je bil podan obširen referat s. Zajca o reformah, ki so potrebne našemu uradu, pri glasilu in v Zvezinih aktivnostih, ako hočemo, da bo naš pokret napredoval. Poročilo se nanaša predvsem na delo v uradu, ki zahteva dodatnih moči, ker ga sedaj dva stalna uradnika nikakor ne moreta zmagovati kakor bi bilo potrebno in koristno za pokret.

Več o poročilu in drugih razpravah te seje v zapisniku.

Nekoliko kronike o "Glasu Svobode"

Izgleda, da je "Glas Svobode" končno prav zares prenehal. Dolgo je gineval v prizadevanju, da se vzdrži nad vodo, toda ljudje, ki so mu prošla leta krmarili, niso bili kos nalogi. "Glas Svobode" je prenehal biti faktor takoj po smrti Martina Konde (8. marca 1922). — SSPZ. ga na svoji clevelandski konvenciji ni vzela več v upoštevanje kot svoje glasilo in si je izvolila drug list. Meseca februarja 1925 je Mrs. Mary Konda prodala tiskarno in list družbi tiskarjev, ki so začeli poslovati pod imenom "Atlantic Printing & Publishing Co." Tako je stara tiskarna "Glas Svobode" spremenila ime, list pa je izdajala naprej. Ker se ji ni izplačeval, ga je ponujala naprodaj, in dala bi ga za primerno ceno komurkoli. "Proletarcu" je bil ponujen za \$700. Ker kupca ni bilo, so ga končno dali Zvonku Novaku, ki je zanj sicer mnogo obljubil, a malo dal. Ker tudi ta ni zmožal čudeža, se je zadalžil še v tiskarni in ker je na vsak način hotel listu vsaj podaljšati življenje, se je dogovoril z neko oglaševalno firmo (advertising agency) na 608 S. Dearborn St., da ga je ona prevzela. Pogoj je bil, da ona prevzame nabiranje oglasov in pa kolekto (vso pošto se je moralo pošiljati v njen urad). V listu ni bila ta firma nobenkrat omenjena za lastnico, ker ni bila slovenska. Tiskal se je v tiskarni Adria. Dasi je imel urednik Zvonko Novak prilično somišljenikov pri svojem "udrihanju" po socialistih, in dasi je šel krožkarjem, katerim se slincede po upravi SNPJ., zelo na roko, mu finančno vendar niso hoteli dosti pomagati. Obrnil se je končno še na konvencijo SSPZ. v Indianapolisu, ki se je vršila lani v poletju, a tudi ni dobil zadovoljivega odmeva. Firmi je pomagal tekom volilne kampanje dobiti še politične oglase, in ti so pripomogli, da je izšlo nekaj številčk redno. Drugače je prihajala po ena številka na mesec, včasih je izostal kar pet šest tednov, in enkrat celo več mesecev.

Meseca decembra 1928 je prevzel uredništvo Anton Šabec; on, kakor Zvonko Novak in več drugih, so bili v presledkih uredniki "Glas Svobode" pod Martinom Kondom. V številki z dne 14. dec. je naznanil, da bo "uredništvo spravilo list spet v smernice, ki mu jih je začrtal njegov ustanovitelj pokojni Martin Konda . . ." V eni številki pozneje pripoveduje, "da je list prestal težke krize" in je obljubil v bodoče redno izhajanje. V istem uredniškem članku pojasnuje, da "bivši ured-

nik Glasa Svobode, Mr. Zvonko Novak, nima nobenih stikov in zvez več z listom, niti z urejevanjem istega . . .”

V dopisu iz Chicaga teden pozneje piše: “Pred par dnevi je bil pri meni moj dober in dolgoletni prijatelj, ki mi je dejal, da se je pretekli teden zelo čudil, ko je začel prebirati list ‘Glas Svobode’, zakaj čtivo v listu mu je tako ugajalo, da se je čudoma čudil, odkod naenkrat toliko izpremembe. Ko je potem prečital uredniški članek, je videl, kako in kaj in stvar mu je bila potem seveda jasna. Dejaj je, da že ni dolgo časa tako užival čtiva kakor dotičnega večera ter da je sedel pri listu do dveh zjutraj, dokler ni vsega prebral. . . — Torej le tako naprej po začrtani poti, pa boste dobro vozili . . .”

Ampak tudi taki dopisi ga niso mogli rešiti.

Kako je Zvonko Novak izgubil uredniško službo, Anton Šabec ni pojasnil. Govori se, da je šel h kompaniji, ki je list lastovala, in ji predlagal v svrhu znižanja stroškov, da bo on postavil gradivo na linotip za manjši denar kot pa če to delo vrši tiskarna s svojimi stavci, ki dobivajo unijsko mezdo, tiskarni, s katero bi se za novi sistem pogodili, pa bi plačali le najemnino za rabljeni stroj ter za tisk in papir. Pogodili so se v tem smislu z neko neunijsko slovaško tiskarno, kjer pa so nastale zapreke, a k “Adriji” niso šli več. Dogodilo pa se je, da je bilo Šabcu izročeno potem tudi uredništvo. Uredil je par števil in potem je list izginil. Bil je zadnji urednik nekoč precej vplivnega in znanega lista.

Ob zaključku njegove drame je bilo baje zadaj tudi nekaj spletk in “izpodrivanja”, toda pisec nima dokazov, govoric, pa tu ne bo omenjal. Gb tej premembi so skušali organizirati nekako družbo z dva tisoč dolarjev kapitala, in Anton Šabec je šel okrog ljudi, ki so “znani” nasprotniki slovenskih socialistov, ter jim ponujal deleže. Ni bil uslišan, in tako se je tudi ta načrt izjalovil.

V poletju 1928 je Anton Šabec pridobil bivšega tajnika SNPJ. Matthew J. Turka, da bi mu dal pomoč pri “Glasu Svobode”, ki bi razkrinkaval (?) socialiste, in Matthew je res šel okrog s Šabcem, toda ko so mu v tiskarni povedali, da mora položiti poldrug tisočak za tisk v naprej, se je umaknil in tako je tudi ta “reorganizacija” šla po vodi.

Naši veliki parniki so izročeni privatni družbi

Ameriška vlada ima med mnogimi ladjami 11 velikih potniških parnikov, med njimi Leviathan, ki jih operira pod imenom United States and American Merchant lines. Ker ameriško trgovsko brodovje naglo napreduje v prometu, se profita lačnim privatnim kombinacijam že dolgo ceđe sline po teh velikih ladjah, in ker sta republikanska in demokratska stranka obe nasprotni javnemu lastništvu, so kapitalistični politiki napravili potrebno razpoloženje, da se vlada “umakne” iz tega *biznisa*, “v katerem ne bo nikoli mogla uspjeti”, in proda ladje privatnikom. Senatorji so potem dobili tak predlog, katerega so dne 14. feb. potrdili in teh 11 velikih ladij je bilo prodanih skupini bankirjev za šestnajst milijonov dolarjev. Dobra kupčija, toda ne za ljudstvo.

Sedaj veljavne poštnine

Dasi so stopile v veljavo gotove spremembe v pošt-nih pristojbinah še julija lansko leto, mnogo ljudi še vedno ne ve, da zadostuje sedaj na dopisnicah cent poštnine namesto dva centa kot do 1. julija 1928. Tudi pri paketni pošti je sprememba. Do julija lansko leto se je plačevalo 2c za postrežbo (service charge), po odpravi tega pa so dodali dva centa pristojbine za prvi funt teže v prvih treh zonah in en cent za prvi funt v ostalih zonah. Sedanje pristojbine za paketno pošto so sledeče:

Lokalna zona: 7 centov za prvi funt in po en cent za vsak nadaljni funt teže.

Prva in druga zona: 7 centov za prvi funt in po 2 centa za vsak nadaljni.

Tretja zona: 8 centov za prvi funt in po 2 centa za vsak nadaljni funt.

Četrta zona: 8 centov za prvi funt in po 4 cente za vsak nadaljni funt.

Peta zona: 9 centov za prvi in po 6 centov za vsak nadaljni funt.

Šesta zona: 10 centov za prvi in po 8 centov za vsak nadaljni funt.

Sedma zona: 12 centov za prvi in po 10 centov za vsak nadaljni funt.

Osma zona: 13 centov za prvi in po 12 centov za vsak nadaljni funt.

Za pakete, ki se nabirajo na podeželskih cestah (rural routes), stane poštarina dva centa manj kot zgoraj navedeno, ako se imajo dostaviti v prve tri zone, in en cent manj, ako so naslovljeni v ostale zone.

Posebna poštarina je določena za knjige, ki jih knjižnice pošiljajo čitateljem in jih ti vračajo nazaj, ako take knjige ne vsebujejo oglasov, razun popisa novih knjig. Pristojbina znaša 3 cente za prvi funt teže in po 3 cente za vsak nadaljni funt, ako se knjige pošiljajo kamorkoli v treh prvih zonah ali znotraj mej iste države.

Vsaka poštna pošiljatev (razun prvorazrednih, t. j. pisem) bo manipulirana in dostavljena z isto hitrostjo kakor redna pisma, ako je na njih prilepljena 15c znamka “special delivery” za pakete, ki ne vagajo čez 2 funta, 25 centov za pakete od 2 do 10 funtov in 35 centov za pakete čez 10 funtov.

Minimalna pristojbina za registracije (priporočenje) poštno pošiljatev ostaje 15 centov poleg redne pristojbine. Odškodnina za izgubljeno pošiljatev ne more presegati \$50. Pristojbina za odškodnino od \$50 do \$100 znaša 20 centov in tako dalje do \$1 za odškodnino do \$1000.

Te poštnine so veljavne od 1. julija 1928. Početkom 1. avgusta 1928 je stopila v veljavo tudi znatno znižana pristojbina za zračno pošto (air mail). Poštarina zanjo znaša 5 centov za prvo unčo in po 10 centov za vsako nadaljno unčo teže. Po zračni pošti se morejo pošiljati vse poštno pošiljatev razun onih, ki bi se mogle poškodovati vsled zmrznjenja, všteti za pečatene pakete, ki ne vagajo čez 50 funtov.

Vse pošiljatev za zračno pošto morajo biti jasno označene z besedami “Via Air Mail”, napisanimi pod znamkami nad adresno. Pošiljatev za zračno pošto se morejo registrirati.

Ostale poštnine, kakor tudi pristojbine za inozemsko pošto, se nespremenjene.

Agitirajte za razširjenje “Proletarca”.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

VELIKA BREZPOSELNOST V LOS ANGELESU.

LOS ANGELES, CALIF.—V tem mestu filmske industrije živim že 14 let, in v tem času brezposelnost ni bila še nobenkrat tolikšna kakor sedaj. Med brezposelnimi so ljudje vseh poklicov, in seveda brez poklicov. Tisoče je med njimi kandidatov za filmske zvezde, ki pa se zadovoljijo z vsako vlogo, samo ako jo dobe. Los Angeles ni za delavca prav nič idealno mesto. Če imaš delo, te porabijo do skrajnosti. Nič ne gledajo, da bi ti varovali moč ali ti krajšali delavnik. Delaj za dva 10 ur ali več, in ko izgotoviš, in če ne bo drugega posla, pa pojdi še ti k onim "na ulico".

Oglasi, v katerih se govori o prosperiteti v južni Californiji, so gorostasna laž. Mnogi prišleci se bridko razočarajo, kajti reklama o Californiji je business, ki donša profit nekaterim in morda tudi deželi v pospeševanju njenega razvoja, tisoče in tisoče ljudi pa je ob lep del ali pa ob vse prihranke, ker prihajajo sem iskati "boljšo" eksistenco, mesto nje pa le pomnože armado brezposelnih in bankrotiranih. — *Frank Novak.*

MED RUDARJI OKROG FREDERICKA, COLO.

FREDERICK, COLO. — V premogovnikih severnega dela države Colorado delajo s polno paro, in to zimo se nihče ne meni o stavki. Ena tukajšnjih kompanij, ki je lastnica tudi rova Columbine, pri katerem so se lani tekom stavke ubijali, je podpisala pogodbo z U.M.W. za dve leti.

Vseh rofov skupaj v tem okrožju je okrog 30. Jaz delam v rovu, ki je bil odprt pred dvema leti. Prvo leto se je imenoval "Lincoln", sedaj po stavki pa so ga prekrstili v "Imperial".

Tukajšnji Jugoslovani imajo večinoma svoje domove. V tej naselbini je zastopanih kakih 15 narodnosti. Na prvem mestu so Mehikanci, na drugem Bolgari, nato po redu Hrvatje, Slovenci, Italijani itd. Torej za mal kraj prava mešanica narodov.

Unija I. W. W. še obstoji, ni pa mi znano, koliko ima tod okrog članov. U. M. W. je še precej trdna, ampak ne kakor nekdanj.

Slovenska podporna društva sta tukaj dva: eno je SNPJ. in drugo ZSZ. — Veselic, kakor jih imate v velikih naselbinah, tukaj ne poznamo, vzrok pa je, ker nimamo nikjer pripravne dvorane. Slovenci in Hrvatje se zberemo od časa do časa pri enem ali drugem farmerju, kjer malo zapojemo, se malo pošalimo, tudi kaj poargumentiramo in včasih zaplešemo. Znak SNPJ. vidim skoro v vsaki hiši.

Kogar vesele pobožnosti, ima tu vse prilike, da hodi lahko k maši. Cerkvi sta dve, katoliška in baptistovska.

Vsak kraj ima svoje posebne razmere. V enih je več, v drugih manj praznote. Marsikje po zapadu so ljudje zelo izolirani, in to vzlic moderni tehniki. Tu delaš, na ta kraj si privezan. Če ti ne ugaja, idi, bogve kam. In navsezadnje, saj je povsod slabo! Tukaj smo v izolaciji. Ne odločujemo. In v takih okolščinah se razvije tudi kraj z vsem svojim prebivalstvom. Kaj bi—

kaj pa mi štejemo? vprašujejo rudarji — in se zanimajo najbolj za kvartanje in pijejo nič prida šnops.

No da — tudi za politiko se zanimamo, posebno če se tiče — pijače. Tukajšnji Jugoslovani so bili v prošli predsedniški kampanji največ za Smitha, misleči, da jim bo dal pivo in vino . . . pivo in vino . . .

Farmerje tod okrog so jako lepe. Pridelujejo na njih v velikem obsegu največ sladkorno peso in pšenico. Dobiček — tako pravijo farmerji — spravijo prekupčevalci v zvezi z bankirji. Njim ostane le plača, ako je letina dobra. Toda ta plača jim ne zadostuje, pa morajo tudi v majne. Drugače so seveda za Hooverja in njegovo prosperiteto. — *J. M. Stonich.*

JOSEPH SNOY O SVOJI AGITACIJI ZA "PROLETARCA".

BRIDGEPORT, O. — V nedeljo 17. feb. sem se odpravil par dni na agitacijo za Proletarca. Prva postojanka je bila Aliquippa, Pa. Nastanil sem se pri znani družini Geo. Smrekarja, kjer sem bil ves časa mojega posla. Hvala ji za postrežbo in naklonjenost, ravno tako rojakom Fr. Štublju, Bartol Yerantu, Joe Lampiču in drugim, ki so mi šli na roko. Ker smo si v tej naselbini znanci še iz stare domovine, z agitacijo ni bilo slabo. Posebno knjig so precej pokupili.

Ko sem bil tam, so se pripravljali na prireditev koncerta Toneta Šublja, ki se je vršil 24. feb. Na isti dan je bila oznanjena tudi birma. Nimam namena kritizirati ne ene ne druge strani, a povedal bom svoje mnenje. Vsem je znano, da so Šubljevi koncerti narodu v čast. In čimboljše so obiskani, toliko večji je vtis njegove pesmi na nas, toliko bolj se lahko izkažemo kot narod. In vsled tega bi bilo namestu, da bi ena ali druga stranka — katera že bi to laglje storila — svojo prireditev preložila na drug datum. Uverjen sem, da če bi se škofu stvar pojasnilo, ne bi ugovarjal. Tako pa — oboje se je vršilo na en dan.

Po dvadnevni agitaciji me je rojak Bartol Yerant odpeljal s svojim avtom v Ambridge, Pa., do rojaka Louis Uhernika, kjer sem stanoval do odhoda iz naselbine. Dasi Proletarec tukaj ni imel nobenega naročnika, so mi šli rojaki dobro na roko. Družina L. Uhernika je zelo čislana in napredna. Za usluge in naklonjenost se ji na tem mestu prisrčno zahvalim. Dne 21. feb. sem se odpravil v moj nepozabni Moon Run, Pa. Ustavil se se najprvo pri tajniku kluba s. Tomcu, s katerim sva šla okrog rojakov do družine nepozabnega mi prijatelja Jacob Ambrožiča. Na najinih snidenjih si imava mnogo povedati. Oba, Tomie in Ambrožič, sta mi šla na roko pri agitaciji in postrežbi. Za trud se jima ter njunim družinam najlepše zahvaljujem. Moon Run se je mnogo spremenil, od kar sem jaz živel tukaj. Ima sedaj tudi lepe pogoje za ustanovitev angleško poslujočega društva, in tudi klub JSZ. bi se dalo ojačiti, samo nekoliko agitacije bi bilo treba med mladino. Je dosti mladeničev, ki so naši stvari naklonjeni, le od starejših rabijo potrebnih nasvetov in sodelovanja, in prepričan sem, da uspeh ne bi izostal.

Obiskati sem mislil tokrat tudi naselbini Pittsburgh in Braddock, a ne gre tako hitro, kakor bi človek rad. Pa se vidimo pozneje.

Pozabil sem še omeniti, da ima naselbina Aliquip-

pa lep dom (Dom samostojnega društva "Sokol"), ki pa ga ni v seznamu slovenskih dvoran in domov v Ameriškem družinskem koledarju. Čudno, da je izpuščen. Naj se to v prihodnjem seznamu popravi.

Naselbina Aliquippa ima vse pogoje za napredek. Naše gibanje ima mnogo prijateljev, samo zavist in podobne hibe je treba odpraviti ter poljudno pojasniti cilje in naloge socializma, pa bo šlo. Somišljeniki, ki ste nekoč že bili člani, ne strašite se groženj in pa tistih, ki še ne vedo, kaj je socialistično gibanje in proti komu se bori. Imate lep dom, imate razumne, skušene rojake — torej čemu ne bi začeli?

H koncu, hvala vsem, ki so mi pomagali na tej agitaciji. — *Joseph Snog*.

KLUB J.S.Z. V WEST ALLISU OBNOVLJEN PO DESETIH LETIH.

WEST ALLIS, WIS. — Po desetih letih je zopet oživel. Kdo? Socialistični klub št. 180 na West Allisu. Prvič je bil ustanovljen dne 3. februarja 1917 s 23 člani in članicami. Eksistiral je nekoliko nad dve leti. Najvišje število članov je bilo 47. Iz takratnih klubovih rekordov je razvidno, da je popolnoma prenehal maja 1919, dasi je bilo tedaj vpisanih še 30 članov. Skrahiranju so bile največ krive povojne razmere ter razkoli med delavstvom. Ti vzroki so upropaščali tudi naše klube širom Amerike. Nekateri so hoteli nagel preobrat ter "delitev", krive več ali manj pa so bile v nekaterih naših postojankah tudi mržnje med člani, kajti teh je med Slovenci v vseh organizacijah v izobilju.

V nedeljo 24. feb. 1929, dvanajst let po prvi ustanovitvi, je bil klub JSZ. na West Allisu zopet obnovljen, in to z enakim številom članov (s triindvajsetimi). Izmed tistih, ki so bili prvič v klubu, jih je nekaj umrlo, nekaj se jih je izselilo, eni pa so ob obnovitvi zopet pristopili; nekaj je novih. Mnogo jih je še, ki so bili člani poprej in so še istega mišljenja, zato jih pričakujemo in vabimo, da se klubu št. 180 zopet pridružijo, in da mu damo s skupnimi močmi pogoje za bolj trajno življenje kakor ga je imel ob prvi ustanovitvi pred 12 leti.

Na West Allisu so Slovenci večinoma državljani in glasujejo že 10-15 let, največ za delavske kandidate, bodisi ob predsedniških, državnih ali občinskih volitvah (razen zadnjič, ko se je dogodilo, da je tega ali onega omamil Al Smithov vrček piva, ki ga je obljuboval). Vsi, ki ste socialističnega mišljenja, ste vabljeni, da pristopite v novoustanovljeni klub. Če so komu napoti kake osebnosti, pustimo jih ob strani. Nihče naj ne reče: Bi pristopil, če bi tega in tega ne bilo zraven. — Vsi smo enega mnenja, vsi izhajamo iz delavskega razreda. Ako ima kdo izmed rojakov trgovcev malo več v žepu kakor navadni "fabrikant", spada istotako med nas v naš klub; kdor bo z nami, bomo mi z njim. In ob enem bomo s svojo močno politično organizacijo pokazali drugim, da smo Slovenci del tukajšnjega ljudstva, ki znajo v politiki trezno misliti in organizirano nastopati.

V klubu lahko priredimo razna predavanja. Na West Allisu imamo sposobne moči za dramatično in za pevski zbor. Vse to pa je treba organizirano voditi. Rojaki somišljeniki, moški in ženske, odločite se čimprej za pristop v to organizacijo, kajti kolikor jačja bo, toliko več bo lahko delovala v interesu naselbine.

Prihodnja seja bo v nedeljo 10. marca ob 9. dopoldne v Kraljevi dvorani. Udeležite se je vsi, ki ste

bili prisotni zadnjič, in privedite s seboj somišljenike. Iz našega kluba ter njegovih sej hočemo napraviti centrum, ki bo zadovoljeval vse članstvo, in se bomo o vseh zadevah lahko odprto pomenkovali, kar na društvenih sejah ni mogoče.

Na prihodnji seji 10. marca bomo določili datum naših rednih sej v bodoče, in od vas je odvisno: ali bodo v nedeljo dopoldne ali popoldne, ali ob delavnikih zvečer. Kakor bo za večino bolje, tako bomo napravili.

Sklepači bomo tudi o obliki Proletarca: ali naj ostane sedanja, ali naj se jo spremeni v obliko časopisa, da bo izhajal na 4., 6. ali na 8. straneh, kakor sedaj "Prosveta"? Pogovarjali se bomo prav pa domače. Osebnosti, "kikanja", sovraštvo in hinavščino pustimo, da skupni s snegom vred. Mi smo ljudje, ki imamo enak program in stremjenja, v razlikah pa se lahko pogovorimo kot razumna bitja.

Na tej seji bomo lahko tudi kaj ukrenili za prireditve ene prav prijetne domače zabave v prid klubove blagajne, ki naj bi se vršila poprej predno začnemo z nabiranjem regrata po zelenih livadah.

Torej vsi na sejo 10. marca. Kot sem videl v Milwaukee Leaderju sedaj ko to pišem, nas poseti tudi sodrug Benson, organizator socialistične stranke za državo Wisconsin.

Anton Demshar, tajnik.

IZ CLEVELANDA.

V soboto 23. feb. se je vršila plesna veselica kluba št. 27 v SND. Udeležba je bila bolj pičla, kot je sedaj prišlo že v običaj tudi pri drugih organizacijah. Odbor kluba se je potrudil, da postreže občinstvu v najbolji moči, a vzlic temu ni bilo posebnega odziva. Ako prideš v družino, boš slišal pritožbe o mali plači, o težkem delu, o preganjanju itd., ko pa jim poveš za pot, po kateri bi se osvobodili, pa naletiš na ugovore: Socialisti ste še slabši, samo za denar vam je. In nato—Kristan je odnesel milijone, Mussolini je bil prej socialist—sami lumpje vse križem.

Klub št. 27. prireja veselice v svrhu, da dobi finančna sredstva, ki jih rabi za negovanje svoje čitalnice, najemnino, agitacijo itd. Ampak sredstva je danes težko dobiti. Kam je šel tisti delavski duh, ki je bil tukaj pred vojno? Takrat, ako si koga nagovoril, da naj pristopi v soc. stranko, se ni dosti protivil, in marsikdo se je pridružil brez da bi ga kdo osebno nagovarjal. Zavedni delavci so bili ponosni, da so člani SVOJE stranke. A tudi tedaj je bilo mnogo konfuzije med ljudmi, kakor jo je danes. Nekateri (najbrž jih ni bilo malo) so pristopili—ne zato da se bodo borili proti krivičnemu sistemu, pač pa proti "farjem". Poznam rojaka, ki je pristopil v klub, in ko mu je predsednik čital načela soc. stranke, se je izrazil potem: "Zdaj jim bomo pa dali tem hudičevim farjem!" Tako so si eni ljudje tolmačili socializem. Ko pa so videli, da zahteva stranka od svojih članov delo in agitacijo za njen program, ne pa zabavljanje proti farjem, so vsi taki odpadli, kajti socialistično mišljenje je bilo pretežno za njihove možgane.

Socialistična stranka zahteva, da se vežbamo za njene naloge in da se učimo znanstvenega socializma ter praktično delati. Večina delavstva pa za tako učenje nima potrebne volje in energije. Res, da jih je mnogo, ki kritizirajo kapitalizem in socialne krivice, ali enako glasni so s kritiko proti socialistom, češ, da so kruki, da v njihovo organizacijo ne gredo, a take, ki bi njim ugajala, pa tudi ni. Najboljše bo, da se vležemo na tla ter mirno čakamo smrti.

Pri delavcih je ravno tako, kakor je zapisal Bernard Shaw o ženskah. Raci eni, da se naj osvobodijo verig, ki jo uklepajo, pa bi se ozrla naokrog, in videla bi, da je njena sosedica tudi v verigah, pa se bi uprla tvojemu nauku in bi celo poklicala policaja, da te aretirajo. Ljudje žele svobodo in življenske ugodnosti, a hodi naj se za te stvari kdo, ki je kje gori v oblakih.

V Clevelandu imamo sedaj dva aldermana na "črni listi". Eden je jemal podkupnino, drugi pa je goljufal pri stavbiščih, ki jih je kupilo mesto. Vsled razkrinkanja sta pod pritiskom oboje resignirala. Goljufij te vrste pride le malo na dan. Ljudski denar izginja v kanale korupcije in profita, ki ga jemljejo izkoriščevalci. Vlada ima oljna polja, pa se izve, da so jih okradli in pri tem so sodelovali najvišji uradniki. A ljudstvo, dasi lahko o vsem tem čita, se ne briga, in ne pride mu na um, da bi se oklenilo stranke, ki je ustanovljena zanj; rajše se jezi ter glasuje za "tako kakor je". Stavim, da če bi omenjena aldermana ponovno kandidirala, bi bila zopet izvoljena.

Masa je še tako nevedna, da nič ne čuti, če jo okradejo indirektno. Zave se šele, kadar ji žepni tat siloma potegne listnico in uro iz žepa. Socialistična stranka se ob vsakih volitvah prizadeva, da bi ljudstvu dopovedovala kako važno je, da se bojuje za njen program ter izvoli poštene kandidate, a vse zamanj. Ljudstvo hoče bič.

John Krehelj.

MRS. MARY PODBOY PREMINULA.

STRABANE, PA. — Dne 22. feb. ob 8. zvečer je preminula Mrs. Mary Podboy za pljučnico. Pokojnica je bila rojena na vzhodnem Ogrskem l. 1891. Po rodu je Čehinja. Njeni starši so tu dobro poznana rodbina Rištlja. V Ameriko je prišla z materjo v starosti par mesecev. Pred 20 leti se je poročila s tu dobro znanim sodrugom John Podboyem. Zapušča soproga ter več otrok, male in odrasle. Bila je vzorna mati ter zvesta družica svojemu soprogu, zato je njeni ne bodo nikoli pozabili, a tudi prijatelji in znanci jo ohranijo v spominu kot žensko, ki je zaslužila vse spoštovanje.

Pogreb pokojnice se je vršil 25. feb. ob obilni udeležbi sorodnikov in prijateljev. Bila je ustanovna članica društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ. Ob času smrti je bila v angleško poslujočem društvu "Washington Pioneer" št. 589 SNPJ. Prvo in drugo sta sodelovala pri pogrebu, posebno drugo, pri katerem je bil to prvi žalostni slučaj.

Sodrug John Podboy izreka tukajšnji klub JSZ. na izgubi njegove ljubljene soproge, za katero ni namožen, svoje iskreno sožalje. — *Poročevalec.*

Joseph Snoy na agitaciji v Pennsylvaniji

Joseph Snoy, aktiven član JSZ. v Bridgeportu, O., izrabí svoje "neprosto voljne počitnice", kakor smo že poročali v prejšnji številki, za agitacijo. Tovarna, v kateri dela, ne posluje s polno paro, in delavci si službo dele: Eni nekaj dni, potem drugi. Ob svojem zadnjem obisku v par naselbinah je dobil 23 naročnin ter razpečal mnogo knjig. Prihodnjic se oglasi v naselbinah Pittsburgh, Braddock in nekaterih v okolici. Sodruge, somišljenike in naročnike prosimo, da z njim sodelujejo.

ŠE O RAZPRAVI V KLUBU ŠT. 114 J. S. Z. V DETROITU.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 10. feb. se je vršila posebna diskuzijska seja kluba št. 114, na kateri sta bili glavni točki razprave vprašanje oblike Proletarca, in pa članek Antona Gardna "Melting Pot in J.S.Z."

Diskuzija je bila živahna in zelo poučna. Glede oblike je bila večina mnenja, da bi sprememba ne prinesla z ozirom na povečanje cirkulacije nobenih večjih uspehov, kajti če smo za agitacijo, smo sedaj lahko ravno tako kakor bi bili, če bi list izhajal v drugačni obliki. Najvažnejši problem je, kako Proletarca čimbolj razširiti. Forma sama na sebi, bila taka ali drugačna, tega ne bo dosegla. Mnenje večine na tej diskuziji je bilo, da naj eksekutiva JSZ. poskrbi, da dobi potovalnega agitatorja, stroške pa naj mu plača članstvo JSZ. potom posebnega asesenta.

Predvsem je potrebno, da se zbere zadostno vsoto v fond za angleško prilogo. Kot razvidno, Cleveland v tem ni nič kaj aktiven, bolj pa je koncentriral svojo delavnost v akciji za spremenitev oblike. Detroit je v fond za angleško prilogo že prilično prispeval in bo še deloval zanj.

Glede članka "Melting Pot in JSZ." Priznamo, da "ameriški mlini" meljejo in da se v ameriškem kotlu narodnosti pretvarjajo v eno — v ameriško, posebno še naša mladina. Proces pretapljanja je torej tukaj in njegovi učinki se poznajo bolj in bolj. Ni pa s tem še rečeno, da nam postaja JSZ. v naših razmerah manj potrebna. Njeno delo ni še dovršeno, ima še mnogo polja, in vsaj za nekaj let še ne bo treba misliti o vprašanju, da-li naj se jo razpusti in naši klubi, oziroma člani pa naj gredo direktno v ameriško stranko. Slovenski delavec bo aktiven član stranke, ako mu ohranimo JSZ. Ko ne bo imel več JSZ., bo le malokdo izmed njih šel direktno v angleško organizacijo soc. stranke, in še manj jih bo, ki bi ostali aktivni v nji. To bi bila za pokret velika izguba, zato naj JSZ. ostane ter se veča v članstvu in svojih aktivnostih. To je stališče našega kluba v obeh zadevah. Prisotnih je bilo okrog 40 članov. — *Peter Kisovec*, tajnik.

FOREST CITY IN NAŠE AKTIVNOSTI.

Razmere v klubu JSZ. — Agitacija, Proletarec in drugo.

Iz naselbine kakor je naša, bi človek pričakoval od časa do časa kak dopis v Proletarcu, a ga ni. Tu in tam se kaj dogodi, kar bi zanimalo tudi širši krog čitateljev, pa smo kar tiho. Po vsem tem se ni čuditi mnenju nekaterih, da v Forest Cityju ni nič aktivnosti v naprednem duhu.

Poleg treh društev SNPJ. in enega SSPZ. imamo še klub št. 10 JSZ., ki bo letos čez se ne motim, beležil že 20 let obstoja. Ni ravno velik v članstvu, kakor bi v taki naselbini moral biti, a je aktiven kolikor je v danih razmerah mogoče. Če bi se ga oprijeli vsi tisti, ki so napredni posebno v pivnici, bi lahko štel petkrat toliko članov kakor jih ima danes. Enako je krog čitateljev Proletarca majhen. Dober list je Proletarec, in kdor ga zna ceniti, se ne izgovarja, da nima denarja za naročnino. Kdor pa ga ne mara čitati in ga ne razume, se ne bo naročil in izgovorov za to svoje "stališče" ima pri roki cel koš.

Agitacija za naš list je silno težka. Včasih bi se zameril najboljšemu prijatelju, če ga opominjaš, naj se naroči nanj. Pred par leti je sodrug F. A. Žagar dobil tukaj precej naročnikov, a ko je odšel, so ljudje poza-

bili, kedaj jim naročnina poteče, oziroma, niso se spomnili, da bi jo obnovili.

Apeliram na vse, katerim je kaj ležeče na tem, da ohranimo dober delavski list in ga razširimo, da se naroče na Proletarca in da agitirajo zanj.

Delavci somišljeniki! Pristopite tudi v klub JSZ., kajti klub vas rabi v interesu organizacije, in to je ob enem VAŠ interes. Klub ima vse pogoje za življenje, torej čemu ne bi vsi skupaj živeli z njim? In sicer, klub naj živi tako, da bodo vedele tudi druge naselbine o njegovih aktivnostih.

Še k Proletarcu. Gradivo v njemu je posebno zadnja leta jako dobro. Vedno je v njemu kaj zanimivega. Poleg drugega dobrega gradiva ugaja tudi povest "Pod spovednim pečatom". Čitatelji ljubijo raznoterost, zato je taka povest v listu prav na mestu.

Napeto smo zasledovali razpravo o "Dokumentu sramote". Veliko vrišča, kot po navadi, a za malenkost. Presterla smo si že predstavljali, kako visi obešen na drevesu, pa bo menda še "rogovill" po Collinwoodu. Samo da se take afere razčistijo, da se pove drug drugemu, kar kdo misli, in javnost potem že sodi! "Dokument sramote" se je glasilo res grmeče ter poniževalno, in to ime bi soglašalo le, če bi se res odkrilo novo razodetje in bi bili dokazi o krivdi "glavnega kikarja" na razpolago. Tako pa se gloričole niso trajno užgale.

V eni prejšnjih številčk smo čitali članke o spremembi forme lista. Dvomim, da bi sprememba prinesla zaželjeni uspeh. Kdor gleda samo na obliko in kdor se sedaj izgovarja, da bi imel Proletarec več naročnikov ako se mu obliko spremeni, bo moral potem iskati kake druge vzroke. Dobro pa je, da se to stvar enkrat temeljito reši. Radi tega vsi na sejo kluba št. 10, katera se vrši v nedeljo 10. marca v navadnih prostorih. — *Tony Zajc*, organizator.

DETROITSKA NASELBINA IN DELEGATJE S. N. P. J.

DETROIT, MICH. — Detroitška naselbina, bila hrvatska ali slovenska, je že dolgo znana kot ena najnaprednejših v Ameriki. Klub št. 114 JSZ., v katerem so sedaj večinoma Slovenci, in pa naši hrvatski in srbski klubí, ki so obstajali do razkolov, so bili najaktivnejši v jugoslovanskem delavskem gibanju v Ameriki. Slovenski klub npr. je imel velike prireditve, bil je aktiven na kulturnem polju in imel je tudi svoj lokal. In to je danes edini klub JSZ. v tem mestu, ki še obstoji, ki je prestal vse krize in uspeva. Ostale je pomel s površja val reakcije, komunističen veter in podobni vzroki. Članstvo JSZ. se je zavzelo pred leti z vso močjo, da detroitška jugoslovanska naselbina zgradi Delavski dom. Delali so zanj naši srbski, slovenski in hrvatski sodrugí, in to je bil prvi Dom, ki je bil res delavski v vsakem tolmačenju te besede. Ko pa je zajel velik del hrvatskega članstva JSZ. komunističen val, in ko so se temu pridružili še vsi hrvatski nezadovoljneži z vojnim izidom, so ti ljudje osvojili Radnički dom, in ker ni bil legalno protektiran za JSZ., ki ga je zgradila, je od tedaj ves čas v posesti hrvatskih komunistov.

Hrvatska komunistična sekcija je imela, in ima deloma še, v Detroitu svojo najjačjo trdnjavo. Od tod so širili svoj vpliv tudi v društva SNPJ., tukaj so skušali utrditi tudi slovenski komunistični list "Delavec" in tukaj se je nastanil tudi načelnik njihovega generalnega štaba za propagando med Slovenci, g. Chas. Novak, ki ga poznate pod raznimi imeni. Do pred par let

v Detroitu ni bilo mesta za "slovensko faro". Poslan je bil tu in tam kak slovenski duhovnik, da poskusi svojo srečo, a so odnehali; šele sedanji se je utaboril, ustanovil faro in upa, da bo sčasoma uspešen. Zaslombo pa ima največ v priseljencih, ki so prišli iz bakrenega okrožja (Calumet in okolica). Toliko v pojasnilo, predno grem dalje.

V društva SNPJ. je prišlo precej hrvatskih članov. Ker so se mnogi izmed njih rajše ravnali po sugestijah in navodilih iz "Radnikovega" urada, kakor pa v smislu jednotinih pravil in načel, so se kmalu začeli boji, posebno v društvu št. 121. Moč društva se je nekako delila na pol-in-pol. Če "opozicija" ni prišla na sejo organizirana in ni privedla s seboj vse kar je mogla dobiti članov, tedaj je z lahkoto zmagovala društvena "stranka". Če pa je bila "opozicija" dobro zastopana, so se vlekle seje dolge ure in se potem večkrat zaključile ne da bi kaj definitivnega sklenile.

Pri tem društvu sta izvoljena za delegata predsednik Ludvik Spolyar in James Latin. Spolyar je človek, ki mu je jednota več kakor "politika" kakega "progresivnega" bloka, zato je on delegat na mestu. Težje se to reče o Latinu. Latin se je priselil iz Pennsylvanije in prestopni list je vzel k društvu 518 (v Detroitu). Ker pa so v tem društvu bili že štirje "komunistični voditelji", so mu svetovali, naj prestopi v druš. št. 121, kajti tam je polje veliko in boj v njemu "proti social-patriotski mašini je nujno potreben". Latin, čigar celo ime je menda Latinović, je prišel v druš. št. 121. Na vsaki seji je imel kake propagandistične poteze. Utrditi se je hotel na vsak način in na decemberski seji 1928 je kandidiral v skoro vsak urad, a ni bil izvoljen. Na sejo dne 17. feb., ko so bile volitve delegatov, so pripeljali vse člane, ki so jih mogli pridobiti, in priznati se jim mora, da so v tem oziru mnogo boljši agitatorji nego Slovenci. Videl si člane, ki jih menda ni bilo še nikoli poprej na seji, razen morda prvič s prestopnim listom, ali pa ob času pristopa. Društvo ima pravico do dveh kandidatov, toda oni so postavili samo enega, in naročili članom, da naj glasujejo samo za tega in nikogar drugega. Tako je bil s par glasovi večine izvoljen James Latin. Pomagal mu je za nekaj glasov najbrž tudi dopis v Prosveti, priobčen malo pred volitvami med prvimi na prvi strani, v katerem je filozofiral o potrebi sloge in drugih lepih rečeh. Ko je bilo po šteju glasov nanzanjeno, kdo je izvoljen, so Latinu priredili njegovi pristaši "silno" ovacijo. Latin pa je dejal, da ve, kdo ga je izvolil, in da bo vršil svojo nalogo kot delegat po ŽELJI svojih volilcev in da bo storil kolikor mogoče za ZRUŠENJE "čikaške mašine". Naj še omenim, da je Latin po narodnosti Hrvat, ki razume slovensko, a govori hrvatsko. Pisati slovensko ne zna, in če so njegovi dopisi, ki jih pošilja Prosveti, slovenski, *mu jih piše* Chas. Novak, s katerim sta tesna prijatelja.

V druš. št. 518 sta izvoljena Kotar in Rimac. Joe Kotar, ki je bil nekoč aktiven član JSZ., se je popolnoma navzel "kritikujočega" duha in sedaj je najsrečnejši, kadar "kritizira". Agitiral je zase od hiše do hiše med hrvatskimi in slovenskimi člani. Pred volitvami na seji je imel kar dva govora. Po izvolitvi je dejal, da sedaj je dobil v roke orožje, ki ga bo na konvenciji dobro "nucal" in bo pošteno razkrinkaval ves glavni odbor; tiho ne bo, pa magari ako ga vržejo s konvencije. Po seji so šli v spodnje prostore, kjer je Kotar dal \$10 za dva in pol galona.

John Rimac je Hrvat. On je tisti, ki je l. 1926 skliceval tiste sestanke ali seje, radi katerih je bil eden

iniciatorjev, po imenu Joe Kraina, izključen. Rimac pa je še ostal član druš. št. 121, a na sejah je delal toliko neprilik in povzročal boje, da je bilo potrebno posredovanje, in prišla sta sem Godina in Turk. Po končni rešitvi je bil izrek odbora, da mora Rimac v interesu miru pri društvu prestopiti k št. 518. Rimac je bil na podporni listi SNPJ., in nekateri člani so ga dolžili simulanstva. Ko so nekaj njegovih prestopkov zasledili, je ozdravil, toda pozabil ni, in vsled tistega se je že marsikaterikrat maščeval s svojimi nastopi. Tudi Rimac je dajal za pijačo po zmagi. Pozabil sem še omeniti, da je to tisti Rimac, ki je prišel 1. 1926 v Chicagu s peticijo proti druš. št. 121. Ti trije delegatje imajo v načrtu prinesiti na konvencijo, prvič, da je bil Kraina po krivem izključen (potrdilo je izključitev tudi splošno glasovanje), drugič, pritožbo proti glavnemu odboru, ker je petim članom, ki so bili v društvu št. 121 kolovodje "opozicije", ukazal v interesu SNPJ. v Detroitu, da morajo prestopiti v druš. št. 518, in še več drugih podobnih zadev.

Poročal bi o tem Prosveti, a dvomim, da bi mi priobčili, ker bi potem sledila "polemika", list pa je zdaj napolnjen z dopisi o pravih itd. Smatram pa, da bi bila potrebna tudi te vrste poročila. Ta dopis, kot vidite, ni osebno, pač pa le slika imenovanih oseb in razmer kakor so. — *Opazovalec.*

Mnenja o vprašanju oblike "Proletarca"

Joseph Robich, Yukon, Pa., je za sedanjo obliko Fr. Šavs, Chicago, pravi, da mu je vseeno, toda če se že hoče spremembo, priporoča list na osmih straneh v prejšnji obliki (po 6 kolon stran), ker bi osem strani po 7 kolon urednika preveč obremenilo in bi Proletarec skorogotovo trpel na kvaliteti. Nace Žlemberger poroča, da naselbina Glencoe pri tem odločevanju ne pride več v poštev, ker je majhna. V nji ni več zasluzka in ljudje so se večinoma razšli. On je bil vedno za revijo, ker pa manjšina na vsak način hoče list v obliki časnika, naj se ji ustreže. Na nobenem zboru se ni podala in v bodoče bo morda zahtevala spremembo še huje.

Fr. Žagar, Terre Haute, Ind.: "Glede oblike sem nevtralen, toda če se mu jo spremeni, mi bo ljubo le, ako ne bo manj, pač pa več čtiva."

Fr. Klun, Chisholm, Minn.: "Vidim, da je vprašanje oblike lista spet na dnevnem redu. Mislim, da če se jo spremeni, bo imel list pri mnogih večjo privlačnost nego sedaj, posebno še s takim romanom kot je "Pod spovednim pečatom". Zelo rad bi videl, da bi imel Proletarec v tem mestu vsaj sto naročnikov, predno me pokličejo v večna lovišča . . ."

CANKARJEV "KRALJ NA BETAJNOVI" NA MILWAUŠKEM ODRU.

V nedeljo 28. aprila uprizori na naši prvomajski proslavi soc. pevski zbor "Naprej" s sodelovanjem kluba št. 37 JSZ. slovitó Cankarjevo dramo v treh dejanjih "Kralj na Betajnovi". Kot je tukaj tradicija, bo popoldne koncert in zvečer predstava. Ta prireditev se vrši v So. Side Turn Hall.

Slovensko občinstvo v Milwaukee opozarjamo nanjo, ker bo to dostojna proslava našega praznika in program vreden, da mu vsakdo, komur je za lep duševni užitek, prisostvuje. — C.

Jacob Muha je novi zborovodja "Save"

Soc. pevski zbor "Sava" vprizori v nedeljo 7. aprila v dvorani ČSPS. veliko spevoigro "Spominska plošča", v kateri bo nastopil ves zbor ter solisti s spremljevanjem orkestra. Zborovodja za to predstavo bo znani pevec in glasbeni učitelj Jacob Muha. Režiser je A. Miško.

"Spominska plošča" je narodna spevoigra v štirih dejanjih s predigro. Spisal jo je J. Špicar. V Ameriki jo je prvič uprizoril pevski zbor "Jadran" v Clevelandu z velikim uspehom. Vstopnice v predprodaji dobite pri članih in članicah zbora ter kluba št. 1, pri tajniku Petru Berniku, predsedniku "Save" Fr. Alešu in v uradu "Proletarca". V predprodaji so 75c, pri blagajni \$1. Kdor ne bo prišel z nikomur naših članov v dotiko, naj piše po vstopnice na naslov tajnika P. Bernika ali pa tajniku "Save" Chas. Pogorelcu.

P. O.

"Grička vještica" bo ponovljena

Na prvi predstavi "Gričke vještice" v dvorani ČSPS. v Chicagu v nedeljo 24. feb. je bil naval občinstva tolikšen, da je moralo več sto ljudi oditi. Da se tem ustreže, in onim, ki jo žele videti še enkrat, je dramski zbor "Nada", odsek J. P. S., sklenil, da jo ponovno uprizori v soboto 9. marca v isti dvorani na 1126 W. 18th St. Vstopnina v predprodaji je 75c, pri blagajni \$1. Dobe se v raznih hrvatskih trgovinah, pri članih zbora "Nade" in v uradu "Novog Svijeta" na 1345 W. 18th St.

PRIREDITEV V DETROITU V PRID FONDA ZA CANKARJEV SPOMENIK DOBRO IZPADLA.

DETROIT, MICH. — Na koncertni prireditvi skupnih pevskih društev s sodelovanjem članstva klubov in društev, ki se je vršila v nedeljo 24. februarja v prid sklada za spomenik pisatelju Ivanu Cankarju, je bila udeležba za našo naselbino izredno dobra — nad 400 ljudi. Spored je vključeval 18 točk. Ko to pišem, sem čul, da ima prireditev okrog \$275 čistega prebitka, \$310 pa je bilo zbranih v ta namen že prej.

Govor na omenjeni prireditvi o pomenu Ivana Cankarja za naš narod in za literaturo sploh je imel Anton Jurca. Priporočal je navzočim, da naj sežejo po Cankarjevih knjigah in jih čitajo, da bodo vedeli, kdo je bil in kaj so njegova dela. Cankar mora dobiti spomenik v vsakemu nas, ne le na podstavkih, in dobil ga bo v nas, če se poglobimo v čitanje literarnega bogastva, ki nam ga je poklonil — *Poročevalec.*

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dopisnikom, katerih dopisi niso v tej številki, sporočamo, da bodo priobčeni prihodnjič. Ni bilo prostora za vse v tej številki.

P. K., *San Francisco, Calif.* — Hvala za poslani list ter informacije. Mi ga sicer redno prejemo, ali v tem slučaju nam je prišla prav tudi kopija, ki ste jo poslali.

Frederick, Colo. — Dopis je priobčen v tej številki, ostalo pride prihodnjič na vrsto.

ŠUBELJ BO IMEL KONCERT V DETROITU 10. MARCA.

DETROIT, MICH. — V nedeljo 10. marca bo imel tukaj koncert v Slov. del. domu naš rojak, operni pevec Tone Šubelj. Prične se točno ob 2. pop. Koncert se vrši pod avspicijo detroitskega S. N. D. Uverjen sem, da bo dvorana dne 10. marca nabito polna.

Zadnjič je imel tukaj Šubelj koncert 17. feb. Aranžiral mu ga je župnik s sodelovanjem faranov in je bilo prodanih 159 vstopnic. Udeležba sedaj, kot omenjeno, bo veliko boljša, kajti detroitska naselbina ima svoje tradicije, ki jih ne bo tako lahko izbrisati.

Poročevalec.

MURRAY, UTAH, NEKDAJ IN DANES.

Pred kakimi 20 leti je imel Proletarec v naselbini Murray precej naročnikov in istotako v okoliških krajih. Na Murrayju in Midvalu je v rudotopilnicah delalo mnogo naših rojakov, še več pa v okoliških krajih v kovinskih rudnikih. Prihajali so skupaj na Murray, ali v Salt Lake City, in se ne le zabavali nego se tudi pogovarjali o tem listu, socialističnem gibanju itd.

Naročnica Mary Pucha, ki živi v mestu Murray, piše, da se je v tem mnogo spremenilo. Stremljenje po napredku je izginilo kmalu ko je bil ustavljen večji vir prihajanja mlajših rojakov v te kraje. Nekdaj so tod le malo mislili na cerkev, danes pa jim je nekaj kar po njihovem mišljenju mora biti.

Mary Pucha je ob tej priliki ponovila naročnino, in omenja, da bi to storila že prej, a ji je to zimo umrla hčerka in se je z obnovitvijo nekoliko zakasnila. Bilo bi dobro za naše gibanje, za delavstvo vobče in za naš narod, če bi imeli tisoče takih žensk kakor je Mary Pucha.

PAVLA LOVŠETOVA IN TONE ŠUBELJ BOSTA PELA V CHICAGU 17. MARČA.

Kot sporočajo, bosta imela Pavla Lovšetova in Tone Šubelj operni koncert v dvorani ČSPS. v Chicagu v nedeljo 17. marca popoldne. Izvajala bosta točke iz raznih oper s scenerijo in v kostumih. Ga. Lovšetova, ki je bila že pripravljena, da odide v domovino koncem februarja, je na prošnjo svojih prijateljev in ljubiteljev petja pristala ostati tukaj še par tednov. Na svojih skupnih koncertih v Waukeganu, Clevelandu in Milwaukeeju sta imela veliko udeležbo in program povsod je avdijenci ugajal. Dvorana ČSPS. v Chicagu je bila izbrana za njun koncert radi kulis in obsežnosti, ob enem je v centru vseh krajev, v katerih žive Slovenci v tem mestu.

DISKUZIJA O TOLERANCI V KLUBU ŠT. 1 V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Na prihodnji seji kluba št. 1, ki se vrši v petek 22. marca, sledi po izčrpanem dnevnem redu diskuzija o toleranci, in to z ozirom na medsebojne odnose ter v vprašanih taktike. Članstvo opozarjamo na to razpravo, ker je važna in na mestu v tem času. Vstop imajo tudi nečlani.

Sodruge in sodruginje, ki še niso napravili s tajnikom obračuna za poslane jim vstopnice od naše angleške predstave, prosimo, da to store čimprej. Poravnajo ali vrnejo jih lahko tajniku na seji, ali pa v uradu Proletarca pred sejo. Vstopnice za našo prihodnjo prireditve, na kateri vprizori pevski zbor "Sava" spevoigro "Spominska plošča", so razposlane.

RAZNO IZ COLLINWOODA.

Dolg, darilo, bankrot in drugo. — Slovenski izseljenci iz Collinwooda po povrnitvi iz Rusije. — Afera s posojilom, in kako je postala javna zadeva.

(Konec.)

Govorilo se je večkrat med nami, da bi bilo dobro iti v Rusijo, nobenkrat pa ne resno. Nekega zimskega večera l. 1924 sta bila F. Mihelič in F. Rupnik pri meni na Trafalgar ave. in je ta pogovor zopet prišel v ospredje. F. Mihelič me vpraša resno, če bi jaz bil res pripravljen iti v Rusijo. Jaz se posvetujem nekoliko s soprogo in kmalu sta imela odgovor, da smo pripravljani. Nato mi pričneta pripovedovati nekaj, kar še meni ni bilo znanega, da snujejo grupo, katera resno misli za ta odhod, in če res misliš, sta dejala, pripeljeva še neko drugo osebo, ki je poleg naju in se bomo skupaj dogovorili in pogovorili o stvari.

Drugi večer pripeljeta Joe Perkota in mi ga predstavita češ, ta je tista oseba. Jaz sem se nekoliko začudil in rekel, če res nameravate storiti ta korak, kar se je že večkrat govorilo. Perko odgovori, da res. Mi trije, pravi, smo organizirani in smo že dobili nekaj informacij in če se nam še kateri pridruži, je dobrodošel, z mojim bratom Primožem imamo tudi stike. — Govorili so, da imajo naslov od tajnika organizacije Tehnična pomoč prijateljev sovjetske Rusije, do katerega se bo treba obrniti za nadaljne informacije.

Drugi dan sem jaz povedal to novico Fendetu v tovarni in je izrazil željo, da bi on bil tudi pripravljen za to pot. Pozneje sta se še pridružila J. Ivančič in J. Rosinovič. Vsi zgoraj omenjeni smo šli na sejo organizacije Tehnična pomoč prijateljev sovjetske Rusije in dobili nekaj informacij. Na tej seji sta bila izvoljena dva člana, katera prideta na naš sestanek, ki je bil pri Rosinoviču, da se nadalje informiramo, stavimo vprašanja itd.

Na tej seji so nas informirali, da je članarina poročna za vsakega člana po \$800 in potni stroški, mora pa seveda v komuni vsak preostanek izročiti komuni, ker tam je le ena blagajna. Nobeden ni temu oporekal, ker je bilo po komunističnih načelih. Vprašanje je bilo tudi, kdaj moramo odposlati članarino. Ker pa se ni moglo tega roka določiti na tisti večer in ne na drugem sestanku, sta radi gotovih vzrokov J. Ivančič in J. Rosinovič odstopila in ostalo nas je še pet, ki smo imeli potem sestanek pri Rupniku. Na tem sestanku je bilo vprašanje zbrati denar za članarino in ga poslati v New York in sicer 5 krat \$800, torej \$4.000. Sledeči so se izrazili, da nimajo na rokah denarja več kot vsoto, ki sledi: J. Perko \$500, Frank Fende \$500, Frank Mihelič \$400, Frank Rupnik \$500. Torej je vidno, koliko je manjkalo do vsote \$800. Ker sem imel jaz denar na rokah, sem dal ali založil za vse štiri primankljaj \$1.300.00. Seveda, kot dobri prijatelji nisem zahtevali nobene pogodbe in ker so se izrazili, da bodo poravnali, kakor hitro prodajo svoje hiše. Vsa stvar je šla mirno naprej in pripravljali smo se za potovanje. V tem času je Fende prodal hišo in meni povrnil vsoto \$300. Čakali smo le še na Joe Perkota, da proda hišo. Nekega dne pa mi prinese Joe Mihelič novico, da se je Joe Perko premislil in za sedaj še ne odpotuje, pač pa pride za nami. Resnica je, da sta Rupnik in Mihelič omenila, da jima bo mogoče primanjkovalo nekaj denarja. Dokler je bil Joe Perko na tej poti, smo govorili, če jim bo primanjkovalo, bomo mi, ki smo imeli nekaj več denarja kot pa smo

potrebovali zase, zanje založili. Potem se je pa še sam Perko odstranil in prepustil to zalaganje nama in še z menoj ni vsote poravnal, ko smo odpotovali in še potem ko smo prišli nazaj, se je izgovarjal, dokler ni dobil nazaj te članarine. — Zakaj se je Perko premislil? Govorilo se je pozneje, da mu je pisal brat, da naj ne hodi tja.

Ker sem jaz založil \$700 za Miheliča in Rupnika, je Fende doplačal enako vsoto v New Yorku za parobrodne listke. Ta dolg smo smatrali res mrtvim, dokler se niso naše soproge spomnile in omenile, kaj bo s tem dolgom, če se slučajno povrnemo, na kar pa nismo seveda mislili. Fr. Mihelič se je nato izrazil, če se povrnemo, sem jaz pripravljen vsoto povrniti, nakar smo vsi skupaj zračunali, koliko sva založila zanje, in Fr. Mihelič je sam lastnoročno spisal pogodbo, eno glasečo se na njega in eno na Rupnika, ki se glasi:

Pobotnica med J. Gorjanc, Fr. Fende in F. Rupnik.

J. Gorjanc in F. Fende doplačala za F. Rupnika za članarino h komuni ter voznino iz Clevelanda do komune, kar znaša \$588.00 ter se zavezuje kar še pride stroškov do komune, kar znaša še \$47.00, za kar se F. Rupnik zavezuje, da v slučaju povrnitve ali izneverjenja komuni, dolguje gori omenjeno vsoto v dveh letih po izvršenem slučaju.

Torej to so podpisali in meni se je zdelo nepotrebno, ker nisem na povrnitev iz Rusije niti mislil.

To torej govori jasno, v koliko sva s Fendetom vjela Rupnika, da je šel z nama v Rusijo, isto velja za Miheliča.

Dr. Otis M. Walter

ZDRAVNIK IN KIRURG

4002 West 26th Street, Chicago, Ill.

Uradne ure v uradu:

Od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7:30 zvečer.

TEL.: LAWDALE 4872.

v Frances Willard bolnišnici

od 9. do 10. dopoldan ob torkih, četrtek in sobotah.

ROYAL BAKERY

SLOVENSKA UNIJSKA
PEKARNA

Anton F. Žagar,

lastnik.

1724 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill.

Gospodinj, zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarnice.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je
treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

Rupnikov zagovor je bil, da mu Fende ni posodil denarja pač pa podaril. Gotovo bi se ta vsota smatrala za dar, če bi mi ostali v Rusiji; ker smo se pa povrnili, je s tem njih obveznost neizbrisna.

Da smo večkrat povdarjali v Rusiji, da nama niso ničesar dolžni je laž. Ko se je Mihelič pripravljajal za povrnitev, je meni omenil, da je za njega ta povrnitev težka, ker nama dolguje, vrh vsega družega, in me je prosil, da ga ne bi preveč nadlegoval za denar, če se povrne. Jaz sem mu odgovoril, zaradi mene se lahko povrneš, jaz te ne bom nadlegoval; če boš kdaj mogel kaj povrniti bo dobro, in če ne bo pa tudi dobro. Fendetu, in to sem gotov, ni niti omenil nihče. Torej s tem še ni rečeno, da smo dolg kdaj proglasili mrtvim, in če je Fende Rupnika na to opozoril, je bil upravičen.

Rupnik se je tudi izrazil, da je bil pripravljen Fendetu povrniti vsoto \$450.00. Ta zagovor pobijam s tem-le: ko je Fende pričel s tožbo, je njegov advokat poklical mene in mi predložil listino v podpis, ker brez mojega podpisa ne more pričeti s tožbo, ker listina se glasi tudi name. Jaz sem šel takoj od advokata do Miheliča z namenom, da preprečim tožbo. Ker pa slučajno ni bilo njega doma, sem naročil njegovi soprogi in prosil sem celo, da naj prideta Mihelič in Rupnik takoj do mene, dokler ni tožba vložena, da se pogovorimo. Sestavil sem načrt, nakar bi šli k Fendetu ter mu ga predložili in gotov sem še sedaj, da bi se sporazumeli za malo vsoto \$100. Čakal sem njihovega odziva, ker sem pa videl, da sploh o stvari nočejo govoriti, se mi ni preveč dopadlo in sem zadevo prepustil njim samim, da jo izravnaajo. Ko je Fende že tožbo dobil, sta prišla k meni Rupnik in Mihelič, in Rupnik se je izrazil: povej Fendetu, če hoče vzeti \$100 in če ne, bom bankrotiral.

Torej, jaz bi vprašal Rupnika, kdaj je ponudil \$450, o katerih sedaj kriči, da jih ni hotel Fende vzeti,

OGDEN HIGHWAY GARAGE

Gasolinska postaja in zaloga
avtomobilskih potrebščin.
Popravljamo avtomobile.
Se priporoča Slovencem.

John Thaler & Ciril Obed
lastnika.

4841 Ogden Ave., Cicero, Ill.

Tel.: Cicero, 2687.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL

Waukegan, Ill.

Phone 2726

pač pa se je hotel tožiti? Rupnik bi moral povedati resnico tako-le: Jaz sem bil pripravljen dati Fendetu malo vsoto nazaj, so me pa nekateri, ki Fendeta mrzijo odvrnili od tega in odsvetovali, da naj se rajši podam v tožbo. — Če bi bil jaz zgagar, bi naštel kar po vrsti, ker vem, kako se je vršilo. Če je bil Rupnik pripravljen nekaj povrniti, zakaj je Fendetovega advokata nahrulil, če ne prenehata s tem, bom dal tebe in Fendeta zapreti. To je bilo, ko ga je advokat prvič vprašal za mirno poravnavo. Torej, če se drzne Rupnik s takimi lažmi na površje, se jaz tudi ne bojim s pravico.

Ta dopis je resničen, je ravno tako, kot se je vršilo in kdor izmed prizadetih si upa ovreči eno besedo, naj to skuša, da mu še več in bolje razložim in dokažem. Dokler pišem resnico, se nikogar ne bojim; bojijo naj se pa tisti, ki stvar zavajajo.

John Gorjanc.

Dobra štiri leta so pretekla — pa taka sprememba! Vrelo je, ljudje so kipeli golega navdušenja in zmerjali — socialiste! Eni so šli v Rusijo, ne le iz Collinwooda, ampak tudi iz marsikakšne druge naselbine — Hrvatov še več kot Slovencev. Vsi, ki so mogli, so se povrnili, večinoma razočarani, ker so si predstavljali deželo po revoluciji drugače nego je bila in je v resnici, in ker niso zapopadli, da je treba za idealno socialistično uredbo ljudi, ki bodo zanjo zreli in sposobni. Dopisi iz Rusije v "Radniku" so že davno ponehali... Ampak zmerjanje proti socialistom se nadaljuje. Rusijo grade Rusi, kar pa potrebujejo tehnikov in drugih veščakov, ako jih nimajo sami, jih nič več ne iščejo po komunističnih shodih... med komunisti...

Nadaljuje se tudi v Collinwoodu, kjer so "social-patriote" otresali kakor otrešaš sadeže s polnega drevesa! Ne smem reči, da se tukaj sovražnosti nadaljujejo kakor so se tedaj, pa vendar — čemu že deset let dve struji, ki sta v boju med seboj, namesto da bi

delali skupno za ideale socializma in delavske vzgoje v Collinwoodu, kakor sta delali do leta 1919?

Frank Barbič.

Popravek.—V mojem prvem dopisu pod tem naslovom sem radi nejasnosti napravil tole pomoto: Na 9. strani druga kolona, izdaja z dne 21. feb., se med drugim glasi: "John Gorjanc in Frank Fende sta bila državljana, dočim ostala dva nista bila." Moram izjaviti, da je bil tedaj in je še tudi Frank Rupnik državljani Zed. držav. Toliko, da se pomoto popravi.

F. Barbič.

NAZNANILO SODRUGOM NA UNIVERSALU, IND.

UNIVERSAL, IND. — Seje kluba št. 238 se v bodoče vrše vsako drugo soboto v mesecu ob 6. zvečer. Sodrugi, udeležujte se jih redno, kajti od vašega dela in vašega zanimanja za klub je odvisno, v koliko bo mogel biti aktiven.

Prihodnja seja v soboto 9. marca bo zelo važna. Na nji bomo sklepali, kako aranžirati našo prvomajsko stavnost. Dozdaj smo jo vselej s klubom št. 41 v Clintonu skupno, in upam da se to izvrši tudi letos.

Ob enem imamo pismo iz upravnništva Proletarca, v katerem naznanjajo, da se ta mesec definitivno odloči glede vprašanja o spremembi oblike Proletarca. Ali ste za sedanjo ali za novo obliko? Pridite na sejo, da poveste svoje mnenje in glasujete.

Frank Juvan, tajnik.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2225 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Crawford 8440, v uradu Crawford

2212-2213. Urađuje od 2. do 4. pop., in od 6. do 8.

zvečer izvzemii srede in nedelje.

Tel.: Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816

Dr. Andrew Furlan

slovenski

ZOBOZDRAVNIK

3341 West 26th Street, Chicago, Illinois

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popol-

dne in od 6. do 9. zvečer.. Ob sredah od

9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerikanških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

ZMERNE CENE IN TOČNA POSTREŽBA.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplem priporočam.

PETAR KONDAN.

U nedelju 24. februara preminuo je u Chicagu naš drug Petar Kondan nakon dugoga bolovanja u 45. godini. Rodjen je bio u Ječki u Banatu, Jugoslavija. Ostavijo je ženu i hčerku.

Drug Kondan je bijo svijestan neprijatelj kapitalizma. Bio je agitator soćalizma, boreći se ujedno proletarskom bolesti preko dve godine. Po prirodi bio je revolucionar. Nikada nije propustijo ni jednoga časa a da nebi progovorijo o velikom idealu, za kojim milioni radnika žude — za oslobodjenjem ispod današnjog kapitalističkog robstva.

On čak kada je bijo u najvećoj bolesti, znao je, da sedne i da razpravlja o radničkom pokretu. On je jedan od osnivača Organizacije broj 20 J.S.S. u Chicagu, koja ima svoje prostorije na Clybourn Ave. Njega nisu nikakove promene mogle pokolebati. Stajao je čvrst kao zid uz Socijalističku Partiju do svoje smrti. Jest, Organizacija broj 20 je opet izgubila jednoga od starih veterana i borca za pravdu i jednakost. Njegov plod rada ostao je dušama radnika u našoj koloniji.

Sprovod se je vršilo u sredu 27. februarja, koji je bio veoma lep. Govorila su drug Maslach i Stojanovich. Pokojni je bio upepeljen. Sa njim naš pokret u Chicagu izgubilo je radnika-pionira. U zadnju počast našem milomu drugu Petru Kondanu kličemo: Slava mu! — S. B.

Koliko plaćajo zavarovalnice posmrtnine

Izmed većjih zavarovalnic za življenje je tudi New York Life Insurance kompanija, ki je izplačala v prošlem letu za umrlimi zavarovanci 13,421 polic v znesku \$55,216,010. Petinpetdeset milijonov za posmrtnine je čedna vsota in dokazuje, kako močne so nekatere zavarovalnice v primeri z našimi organizacijami.

DRUGI VAL "FLU" KAJ LAHKO PRIDE

Poročilo javne zdravstvene službe v Washingtonu, D. C., pravi, da je možno, da po sedanjem lahmem valu influence pride v času mraza in hladnega vremena lahko še hujši val te bolezni. Pazljivost na zdravje in pravočasne omejitve so rešile življenje mnogim ljudem.

TRINERJEVO GRENKO VINO

je zelo važno zdravilo v tem času, ker ono čisti drobovje, in ojača odporno silo vašega telesa, bolj kot katera druga stvar. Odpravlja zaprtje in urejuje prebavo. "Garrett Hill, 11. feb. Trpel sem na zaprtju in slabi prebavi. Sem zelo zadovoljen z učinkom Trinerjevega grenkega vina. Oboje je hitro izginilo. Fiarino Bucci." Pri vseh lekarnarjih. Brezplačni vzorec se dobi pri Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

POTOVANJE V JUGOSLAVIJO

skozi potniški oddelek naše banke je zelo priljubljeno. Skoro vsak dan dobivamo vprašanja za podatke o potovanju iz vseh krajev Amerike od ljudi, ki mislijo iti preko.

Sledite njihovemu vzgledu tudi vi, in če nameravate iti na poset v domovino, se obrnite na nas za potrebne podatke. Mi zastopamo vse parobrodne linije in vas lahko odpremimo kadarkoli sami želite. Izpolnimo vam prošnje za povratni "Permit", pomagamo pri dobavi potnega lista, vizumov in vseh drugih stvari, ki so v zvezi s potovanjem.

Naši zastopniki skrbe za vas in za vašo prtljago ves čas vašega potovanja.

Od časa do časa oglašamo v listih imena vseh potnikov, ki prihajajo ali odhajajo preko skozi potniški oddelek naše banke.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

DENAR V JUGOSLAVIJO POŠILJAMO PO NAJNIŽJIH CENAH